МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

ШИНАРДИ, 28 июнь № 76 (4243). 1966 шу

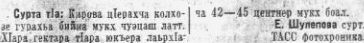
Мах 2 кеп.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

Хоза ха эттай Краснодарски крае. Хьокхаш а оардаш а латт гурахьа бийна мукх.

Сурта тIа: Кирова цIерахча колхозе гурахьа бийна мукх чуэцаш латт. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 42—45 центнер мукх боал.

Е. Шулепова сурт. ТАСС фотохроника.

ТОАБЕ КУЛЬТУРА УЧРЕЖДЕНЕЙ БОЛХ

ПАРТЕ XXIII съезда а КПСС ЦК майски Пленума а решенеш кхоачашъяра оарцагIбаьннача Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша дог гIоздоаха толамаш доах. Промышленни предприятей болхлоша ханал хьалха кхоачашъяьй ах шера план, хIаьта дуккхача колхозийи совхозийи къахьегамхоша а дика ка йоалаш кхоачашъяьй семилетка хьалхарча шера ялх бетта планаш.

Укх деношка хиннача КПСС Нохч-ГIалгIай областной комитета Пленумо белгалдир республика шерра мелиораци яра, юртбоахам сихха дегIабоалабара, цун продуктивность лакхъяра де деза доархIаме гIулакхаш.

Уж сийлен а бехктокхаме а декхараш кхоачашдеча хьинаре дакъа лаца декхарийла я Нохч-ГIалгIайчен культпросветучреждений болхлой йоккха отряд.

Дика денача хIара денах пайда а эцаш сихбенна ялат чуэцаш боахк хIанз юрташкара механизатораш, Дуккхача культура Шеноша, библиотекаша, агитбригадаша йоаггIача тайпара йоакхо ю ялат чуэцаш боахкарий, дIайийнача культураштa гIулакх дерий, фермай болхлой, кхыбарий.

Урус-Мартана района совхозий кхашка; шурий-товарни фермашка, иштта кхычахьа болх беча дуккхача къахьегамхошта гIулакх де кхув культура Шенк юрташкарча клубайн болхлой. Культпросветучрежденей болхлоша къахьегамхошта хьалхашка КПСС ЦК майски Пленума решенех лаьца лекцеш еш, дуккхача наха дIадовзийт шерра мелиораци яро района боахам мел дегIабоалабергба, хIаьта уж решенеш кхоачашъяра наьха теркам тIаберзабу. Юртбоахама къахьегамхошта дукха деза цар шоашта увттаду концерташ, ю беседаш, докладаш. Укх шера бархI агитбригада членаша района кхашка, фермашка итташ концерташ оттадаьд, дукха сакъердаме лекцеш, докладаш яьй.

Юртбоахама къахьегамхошца айхха бувзам болаш ба Сунженски района культпросветучрежденей болхлой а. Районе болх беш я ялх агитбригада. Масала, къаьстта дика болх бу Нестеровски станицерча культура Шен агитбригада. Сунженцаша чIоагIа терко ю шоай программа сакъердаме, кIоаргга чулоацам болаш хилийтара. Цунна юкъе я моттигерча автораша яязъяь сценкаш, пародеш, кхыйола номераш.

Шаьла районе цхьаккха колхоз, совхоз, ферма яц районни культура Шен автоклуб ца хулаш. Массанахьа из ярга сатувсаш, цунга хьежаш ба. Автоклуба членаша кхетамца пропаганда ю парте XXIII съездеи КПСС ЦК майски Пленумеи решенешта.

Юртбоахама къахьегамхошта лерттIа гIулакх де, цар салоIам вIаштIехьбаккха, наьха хьинар айде ховш йола цу тайпара культпросветучреждениеш кIезига яц вай республике. Цар массане боккха а пайлане а болх бу. Цхьабакъда, хIанз а йолаш я колхозийи совхозийи кхашка, фермашка болх бечарна культурни гIулакх делга тесса лелаю культура учреждениеш. Дуккхача коллективай программаш лоха идейно - художественни боарам болаш я, кIезига я царна юкъе моттигерча вахарах, балхах йола номераш, наг-нагахьа мара хилац уж кхашка, фермашка. Цу тайпара кхоачамбоацараш долаш я Наьсарен, МалгIабика, кхыча районий а культура учреждениеш. Цхьайолча агитбригадай, автоклубай программаш сакъердаме яц. Района колхозий, совхозий боахама гIулакхашца бувзам боацаш хул лекцеш, докладаш.

Республика культпросветучреждений сийлен декхар да юртбоахама къахьегамхой салоIам дикагIча тайпара вIаштIехьбаккхар, царна сакъердаме концерташ увттадар; кIоаргга чулоацам бола лекцеши доклалаши яр. Ерригача агитбригадаша, художественни самодеятельноста коллективаша, библиотекай болхлоша къаьстта терках тIабахийта пропаганда е еза парте XXIII съездеи Советски Союза Коммунистически парте Централъни Комитета майски Пленумеи решенешта, хIаьта уж кхоачашъяра къахьегамхой оарцагIбаха а беза. ХIара сага дIабовзийта деза лаьтташта мелиораци яра доархIам.

Культпросветучрежденей болхлой дукха хIамаш де йиш я хьалха латтача механизаторий, хьайбаш леладерий опыт шерра дIайоаржаяра даькъе а. Цунца цхьана дицдалийта дагIац шоашта тIабилла болх тесса лелабеpаша, къахьегама дисциплина телхаераша, кхыдола во гIулакхаш доахкараш къовсам лоаттабе безилга а, цу тайпара нах массанена дIабовзийта безилга а. ХIана ялат чуэцара балхаш сихденнача хача чIоагIа доархIаме да из сиха а доаца деш а чуэцара тIехьа къовсам лоаттабар.

Культура министерства, халкъа творчества Шен, культура районни отделий кулгалхоша, даим йоакхо е езаш гIулакх да агитбригадай, художественни самодеятельноста коллективай программа кIоарга чулоацам болаш а сакъердаме а хилийтар. Цу балха юкъеоза еза юрта интеллигенци, комсомольцаш, кагирхой.

Иштта чIоагIа доархIаме да шоаш мел кхаьчача кхашкарча станашка, фермашка пенгазеташ, «къахьегама листокаш», «молнеш», арахецача культпросветучрежденей болхлоша гIо дар.

Колхозийи совхозийи партийни, комсомольски организацеша даим новкъостал де деза культпросветучрежденей коллективашта.

Пятилетка хьалхарча шера дика толамаш доах республика колхозхошеи совхозий болхлошеи.

Цар культурно салоIилга вIаштIехьдаккха деза культпросветучрежденей болхлоша. Цар из болх кхетамца бойя боккха пайда баргба.

АХ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Вай республика промышленни предприятей коллективаша ханал хьалха — 26-ча июне кхоачашъяьй промышленни продукци арахецара ах шера план. Юхедисача денощка планах лаьрхIачул совгIа арахецаргья миллион сома маьха продукци.

Пятилетка хьалхарча шера лакхача темпашца дегIаух промышленность. 1966-ча шера хьалхарча ах шера арахийца промышленни продукци дIадахача шера цу юкъа арахийцачул 16 процент дукхагIа я, шера планах лаьрхIар 11 процент мара йоацача.

Планах лаьрхIачул сихагIа дегIаух промышленноста керттера отраслеш. Яхье хьалха латтачарех ба мехкдаьттахой, энергетикаш, машинашъераш, пищевикаш, хIамаш тегараш, кхыча отраслей болхлой.

Керда техника балха юкъе ихахьарах, производства болх эргабаккхарах, машинехи оборудованехи бизза пайда эцарах вIаштIехьдаьннад къахьегама овсарле лакхъяра план тIехкхоачашъе. Укх шера хьалхарча ах шера дIадахача шера цу юкъа хинначул 11 процент лакхагIа я къахьегама овсарле.

Керттерча фондех бизза пайда эцара, материальнии ахчани средствай кхомбара, производства рентабельность лакхъяра йола мероприятеш балха юкъе а ихуяхьаш, промышленноста болхлоша арахецача продукцега дIабода мах лохбарах пхе бетта планал совгIа паччахьалкхенна кходаь ахча 3,5 миллион сом да. ШоллагIча квартале планированеи экономически стимулированеи кердача системага яьнна болх беш я «Красный молот» яхача заводеи «Старогрознефть» НПУ-и коллективаш. Шоай задани цар толамца кхоачашъю. Планироване кердача системага яла йийча еш я дукха промышленни предприятеш.

Промышленноста болхлошта юкъе ди тIехьа шерагIа яржаш латт социалистически ялх пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра.

СовгIат даькъала хилда

КIа, рожь, гречиха, дуга, кхыйола ялатийи доакъарийи культураш дукхагIа йоахачеи кийчъечеи толамаш дахарах а балха овсарле лакха йолаш техниках пайда эцарах а 1966 шера 23 июне арадаьннача Указаца СССР Лакхехьарча Совета Президиумо Социалистически Къахьегама Турпал яха цIи еннай къаьстта белгалбаьннача РСФСР юрта боахаме хьалхалаттарий йоккхача группана, цу даькъе

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР-е ГIОЛЛА

Емельянов Василий Ильича — Сунженски района «Победа» яхача колхоза председателa.

СССР ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ ГУЛЪЯРАХ ДОЛА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

СССР Конституце 55-ча статьяга хьежжа СССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

ВорхIазлагIа хержача Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Совета хьалхара сесси 1966 шера 2 августа гор. Москве гулъе.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1966 ш. 25 июнь.

БУРУВ ТОХ КЕРДАЧА СКВАЖИНАНА

Прогрессивни сетевой графиках къахьегача старогрозненски кIоарга бурув деттача контора нов. Васильева кулгалдеча вышкашъераша графикал кхо ди хьалхагIа хьалйир 53 метр лакха йола вышка. Укхаза бурув тохаргда № 670 йолча тохкама скважинана. Оборудованена монтаж а яьй укхаза. Къаьнача мехкдаьтта майдан тIарча кIоаргача скважинах нийслагIа яр хургъл из.

Индустриальни методашца хьалйир из вышка монтажникаша. Шерра пайда ийцар чурча торонех. Иштта скважина кIийленна яьхкар укхаза бурув теха даьннача скважинашкара хьакхихьа блокаш, шерра юкъейоалайир йоккха металлически блокаши вышкай оагIошта етта щиташи.

Iехдика къахьийгар вышкомонтажникаша нн. Сигаев Николая, Штоха Павела, сварщика Комаров Василе, кхычар. ХIара денна нормаш 120—130 процент кхоачашйора цар.

Дика новкъостал дир вышкашъераштa транспортни контора механизатораша нн. Сернов Сергея, Митрофанов Николая, Даниленко Ивана. ВIалла хьовзам ца хулийташ лоаттабир цар болх.

А. ТИЩЕНКО.

ТАСС-а ХОАМ

«КОСМОС-122» — СИГАЛА

1966 шера 25 июне Советски Союзе сигалъяхийтай «Космос-122» яха аргIанара Лаьттан искусственни спутник.

Спутника тIа оттаьй космически аренна дIахо тохкамаш де лаьрхIа йола Iилман аппаратура.

Спутника тIа оттаь аппаратура лерттIа болх беш я.

20 шу совгIа ха я Iаьржача металлурге Централъни Iилма-тохкама институт болх беш йола. Из йилларех цаI вар советски Iилмахо — металлург Иван Павлович Бардин. Цу воккхача Iилмахочун цIи таллай институтах.

Институте болх беш ва Iилмай 30 доктори 180 кандидати. Iаьржача металлурге цу Iилман центре я кердагIа йолча оборудовацеца боккъал дика кийчъяь 50 лаборатори.

ХIанз керда металлургически объекташ хьадагалацарей йолаш йолча заводашка реконструкци ярей болх беш я институт.

Сурта тIа: металлийи сплавайи кристаллически структура электронно - оптически установка тIа тохкаш ба Iилман болхлой Н. Гевелинги И. Коновал. Цу тохкамаша металлашта новкъостал ду металлически слиткай структурей свойстваши тоаяра.

В. Кунова сурт. ТАСС фотохроника.

Нохч-ГIалгIайчен кхашка

ШУН ДЕКХАР, МЕХАНИЗАТОРАШ!

Мукх хьекха йоаллаше юртбоахама культурех эггара доархIамера культура — гурахьа дийна кIа чуэца йолаенай республика дуккха совхозаши колхозаши.

Ткъаь цхелагIа июнь хьатIакхоачаш 57 эзар гектар гурахьа дийна ялаташ хьекхад, е дIадийначох — кхоалагIа дакъа, хIаьта Наурски районе 65 процент, Шелковской районе 66 процент.

Хьекхача ерригача майдах 35 эзар гектара тIара ялат аьрдад е 61 процент. Ачхой-Мартана, Надтеречни, Урус-Мартана районашка хьекхача ялатах дерриге хIана дац аьнна аьрда даьннад. Цхьабакъда, МалгIабика, Шаьла, Наурски саннарча цхьайолча районашка дукха юкъ йолийтай ялат хьакхараи ардараи юкъе.

Ткъаь ворхIлагIа июнь хьатIакхоачаш республика боахамашкара 6591 тонн ялат дIакхаьчад приемни пункташка.

Цох Грозненски района боахамаша — 965 тонн, Наурски — 1433 тонн, Сунженски — 892, Шелковски — 1212 тонн, «Грозвино» объединене — 1753 тонн дIаденнад.

1966 ШЕРА 25-гIа ИЮНЬ ХЬАТIАНХОАЧАШ НА БОЛА ЯЛАТАШ ЧУЭЦАРАХ ЙОЛА СВОДКА

Районаш	Проценташца: Хьакхар	Проценташца: Хьекхачох аьрдар
Ачхой-Мартана	29	91
Ведана	12	32
Грозненски	40	65
Гудермесски	41	73
МалгIабика	19	27
Надтеречни	26	89
Наьсарен	1	83
Наурски	65	37
Ножай Юрта	—	—
Советски	—	—
Сунженски	8	62
Урус-Мартана	28	91
Шаьла	19	36
Шелковской	66	64
«Грозвино» объединене совхозаш	47	64
Консервни промышленноста объединене совхозаш	39	99,0
«Скотооткорм» треста боахамаш	50	78
Республика юртбоахама опытни станци	23	60
Ерригача республике	34	61

РЕЙД — Ха дIа ма яхийта

ШИН дени шин буси догIа диллхачул тIехьагIа ялаташ чуэцара балхаш юха а дIадоладе торо хилар района кхашкарча болхлой. Йз чIоагIа доархIаме да цхьа сахьат ха а пайда ца эцаш дIа ца яхийтара ахархоша къовсам лоаттабеча укх шерарча хьалашка.

«Алханчуртский» совхоза кхоалагIча отделене да тхо. Болх, оалаш мадарра, кхехкаш латт, групповой методах чуэц ялаташ. Ялаташ чуэца дукхагIа йола техника отделене яхийтай, цо йиш хилийтар механизаторашка 1.500 гектарах 750 гектара тIара мукх догIаш доладалале хьакха. 300 гектара тIара мукх хьекха касарах Iобиллаб, хIаьта вож юхейнсача 450 гектара тIара бар хьоккхаше а аьрдаб.

Iуйрийна 11 сахьат даьннача хана, хIа аьнна тхир дожжарца касарах улла мукх хьалъэца а арда а арабаьлар механизатораш. Цхьаккха духьале йоацаш болх бу комбайнерий Ажигов Умат-Гиреи Льянов Бахьауддинеи агрегаташа. Ялатех етта йола автомашинаш вIаштIеххьа тIехьа хьатIаух цигга, кхай тIа оттадаьча автотараза. Аьрда даьнна ялат, кхай тIара йоаггIашехьа а машина эза а эзе, централъни складе дIадохийт.

Механизаторий болх дика лелара новкъостал ду къахьегамах кердача тайпара мах тела оттабаро а. Укх шера аьрдача ялатага хьежжа тел алапи. Цул совгIа, сменни нормаш кхоачашни тIеххкхоачашни ярах кхы тIа керттерча алапел совгIа 30 процент тел. Цул совгIа директора приказ да цхьан дийнахьа 250 центнер мукх баьккхачоа директора фондера 5 сом тела аьнна, хIаьта цхьан дийнахьа 300 а кхы совгIа а центнер ялат аьрдачоа — 10 сом. Цо болх бе дикагIа дог оттийт механизаторий, новкъостал ду кхашкара балхаш дикагIа дара. ХIанз болх во а беш гектараш дукхагIа хьакхагIерташ вац цхьаккха а.

Вайна магарра, ялаташ чуэцара тоъам хиллал техника я совхозе. Цунах пайда нийса эцаш хилча, кастта чуийца даргдар ялаташ.

Мишта латт техниках пайда эцара гIулакх? Укхаза раьза бац отделене кулгалхошта, совхоза инженерашта, механикашта. ГIулакх миштад аьлча, касарах улла мукх хьалъэца аьнна яйтача 14 комбайнах болх беш хинараш ворхI мара яц. Вож ворхI цхьаьцца технически бахьанех сайца латт.

Комбайнера Наурузов Наурдеший комбайн сеца латтара бахьан да, йоах, комбайна мотора ремонт дика ца яр. Мотора низ бац, комбайн дIайоддашехьа а бов, зажигани харцахьа оттаьй. ХIаьта Цечоев Хьусеначун сцеплене муфта диск иккхай. ХIанз кхозлагIа а вахав централъни мастерскешка из хоттийта, хIаьта дерригa а цхьан минута даь даргдолаш хIама а да.

Кхетадеш дац комбайнашта технически гIулакх дара е керттерча инженера а, е механизатораша шоаш а хьалхагIе а гIайгIа хIана яьяц. Ханнахьа чакх ца а доаккхаш юкъахдита из гIулакх хIанз, ялат арда дезача хана данза ца довлаш хул.

IалаьматеI боккхача доархIаме да ялаташ чу дика эцар. ХIара механизатора декхар — шийла тIехьа цхьаккхз а ка ца алийтар. Из гIулакх а дика вIаштIехьа дац укхаза. ТIехъювлача жаткашта юкъе дагIийса канаш гу дIа мел хьежача. Цхьацца-йолча моттигашка гIолла ца хьокхаш яхийта йовкъаш а я.

Хьоккхаше а оардача комбайно дагIийта канаш оаха шийна дIабIаргадайтача, комбайнер У. Аушев бехказа вала гIертар: бункер Iойоассаеча хана комбайнер юхахьайза хургва укхаза яхаш.

КхоалагIча отделене ялат чуэцачара доккха кхоачамбоацар да ялат чуийца даьннача кхашкара ча арадаккхара болх мела лелаш хилар. Ялаташ чуийца даьннача дерригача кхашкара ча арадаьккхараш а аргIаш даьраш а кховаткъе итт гектар мара яц. Йолаш йолча техниках ах хIанз а цу балха тIа дIаоттаянза я: волокушаш, стогометателаш, кхыяраш. ХIаьта мукъаьдаьнна кхаш хIанз а аха болабеннабац.

Касарах улла ялат хьалъэцаш оардаши хьоккхаше а оардаши йола агрегаташ йиза бункераш а йолаш латташ хул, ялат дIадахьа автомашинаш а йоацаш. Сунженски районера хьахьожаяь 20 машин догIа долалуш цIалхача гIоне юхаенаяц. Цу гIулакхо а иштта чIоагIа новкъарле ю ялаташ чуэцара.

Ялаташ чуэцара болх дика вIаштIехьа баьккхаб «Кавказ» яхача колхоза биъвлагIча боахаме. Гурахьа бийна мукх 315 гектара тIа мара бац укхаза. Боахамерча йиъ комбайнови агрегата хIанзале а кхийнад 233 гектара тIара мукх хьекха касарах Iобилла. Цунах комбайнера Николай Васильевич Ковальчуковнеи цун помощника Бабенко Николайнеи доагIача даькъа кхоач 100 гектар гаргга. Болх дика бу иштта комбайнераша Шерстобитов Юре, Мунев Николай Васильевича.

Ялат дика хьийкъад — хIара гектара тIара 23 центнер йоал, план 18 центнер мара йоацача метте.

Ялат чуийца далларца хьагулду ча а. Из болх дика бу къонача тракториста Компанейцев Василе.

Кхы тайпа дар тхона бIаргадайна сурт «Кавказ» яхача колхоза биълагIча боахаме. Iуйрийна 9 сахьат даьннача хана йиъ агрегат кхай тIарча стане яр.

— ДогIаш диллхачул тIехьагIа дика йокъаенна яц вайна, цудухьа болх дIа ца болабеш дагIа тхо. — йоах боахама заведующенов. Латунова. — Болх дIаболабе мара ца безаш долла хIама кийча да укхаза, 11 сахьат доаллаш ялат хьакха долалургда тхо.

Делкъел тIехьагIа цIаьхка а юхадахар тхо цу боахаме. Агрегаташ кхашка араллар бакъдар. Комбайнераш И. Г. Еремеев, А. Н. Ткаченко, М. Г. Гайдук, шоай комбайнаш дIа а оттаяь, Iийне Iохайша багIар. Цига фу хиннад ха безам хилар тхя.

— Комбайнаш кхашка хьа-м йоаланьй оаха, цхьабакъда, хьакха кийчдаь цхьа кха-м дац, — цхьанне багара доагIаш санна йоах массане а. — Кхаш декъа аьнна лаьрххIа кийчъяьяр Иван Иванович Киселева комбайн, цхьабакъда из ехай, цудухьа хIама ца деш тхо а дагIа. Кхаех доакъош даь далларца болх дIаболабергба оаха.

Иштта бIарчча ди доадир укх боахаме. Сарралца 30 гектар а хьакханзар йиъ агрегато.

Колхозе хIанз а вIаштIехьдаьккхадац къахьегамах мах телар ах дола дош. Ялаташ чуэцаш шоаш беча балхах мел мах лургба ховш бац хIанз а механизатораш.

Дукха ха я КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои ялаташ чуэцача болх беш болча механизаторашта алапеш лакхдолда аьнна решени яь, хIаьта колхоза правлени хIанз а къоастадаь яланза хьувз къахьегамах мах телара дош, сихденна лелаш балхаш доллашехьа а. Ялаташ чуэцача механизаторий къахьегамах мах телара керда метод юкъейоалае тугаш бац укхаза.

Уж белгалдаь кхоачамбоацараш дIадахара колхозеи совхозийи кулгалхоша сихха де дезар дергда а сихеи доа ца деши ялаташ чуэцара механизатораш оарцагIбоахаргба а аьнна хеташ да тхо.

«Сердало» газета рейдови бригада: З. БАРАХОЕВ — политорганизатор; Х. МАМИЕВ — КПСС горкома инструктор; А. ХАРСИЕВ — «Ленинское знамя» яхача газета болхло; А. ГАДАБОРШЕВ «Сердало» газета собкор.

Техниках пайда эц

УКХ шера холуш тоабеннаб Надтеречни района «Кругловский» яхача совхоза болх. Толама лeладу укхаза кхашкара балхаш а.

1000 гектар совгIа да совхозе кIа, мукх 400 гектар ба. Из чуэца 13-ча июне болабеннаб совхозе. Планах гектара тIара 15 центнер чуя лаьрхIача царна хьахиннар 18 центнер я. Совхозо берригa укх шера планах паччахьалкхенга бохка безаш хинна мукх 250 тонн мара бацар, хIаьта цо хIанзале 301 тонн ехкай. 450 тонн совгIа мукх бисаб боахаме. Цох цхьа дакъа фунеи хьайбашта фуражаи лерхIаш ба.

Мукх чуийца даьннача кхай тIа хилар тхо. Ялат дукха дайнадац, тIаккха дукха канаш диса хиннача из хьалохьадеш бераш даьхкад. Цул совгIа шин лафетаца а лелабаьб цар из болх.

19-ча июне кIа чуэца болабелар совхоза механизатораш. Бакъда, цу дийнахьа сарахьа догIа диллхар, цудухьа 50 гектара тIара мара кIа хьакха аьттув баланзар. Дика денача хIара денах пайда а эцаш ялат чуэц совхоза механизатораша.

Техника тоъал я совхозе, из лерттIа кийч а яьй. Цхьайтта комбайн я ялат чуэцеш. Царех хIаранена тIехьа шишша самосвал я. Цудухьа комбайнаш сеца латтийтац. КIа керттерча даькъе хьоккхашехь арда а оардаш чуэц. «Элита» яхача фух дола цхьоалагIча репродукце кIа дIадийнача участкашка хьахинна ялат дика да. Цу участкера кIа хьокхаш шиъ комбайн яр 22 июне. Цу дийнахьа хьокха кIа хьоккхашехьа хьалъэца а арда а йиш йолаш дацар, хIана аьлча тIуна дар. Цхьабакъда 22-ча июне Iуйрийна 8 сахьат даьлча районе эггара хьалха байракхаш тIа а эгIаш кIа тIадетта араьяккха автомашинаш «Кругловский» яхача совхоза яр. Делкъа хана 55 тонн кIа дIаккхачийтар кругловцаша элеваторе. Iуйрийна дIаденнача кIин тоадал базисничул кIезига лакхагIа яр, бакъда тIехь - тIехьагIа лохлуш делкъа хана базисничул лохьелар из.

Ялат чуийца даьннача кхашкаре ча наькъа йистошка хьалъззе даьннадац. ТIаьда да из. Цох кхаш Iоцiендаь даьлча оахам дергдолаш ба укхаза. Йоачаш хинна мара пожнивни культураш дIаеболабеннабар механизатораш. 30 гектара тIа бийнаб цар магар.

Чуийца яьннай совхозе горох а. Из культура 101 гектар хкевьяр боахаме. ДIадахача шерачул кхоккха центнер дукхагIа яьннай горох укх шера гектара тIара.

Во вIаштIехьбаьккхабац совхозе культурни болх. Укхаза шоана гургья гойтара агитаци, тайп-тайпара графикаш, керда газеташи журналаши, радио, шахматаш, иштта кхыдараш. ХIара Iурра хьалхарча дийнахьа яхье котваьннача механизатора сийна флагштока тIа байракх айю. Ханнаннахьа дIаязду хьоккамий доска тIа механизатораша даькъа толамаш. Иштта белгалдаь дар цу тIа 18-ча июне Азиев Эмеи Ящуркаев Алибеи норма 320 процент кхоачашъяь хилар, хIаьта цар цу дийнахьа даьккха ахча ткъо кепиг эшаш ши тума да. Ши сом кIезигагIа мара дац Азиев Зайнденаи Урусланов Рамзанаи яздаьр а.

С. Майсигов, тха собкор.

ЛАЬТТА ЛЕЛАДАРА ГIУЛАКХ ШЕРРА ДЕГIАДЕНА ЙОЛА РЕСПУБЛИКА А ХИННА ДIАОТТА ЕЗА НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕ

КПСС ОБЛАСТНОЙ КОМИТЕТА ПЛЕНУМ

ХьалхагIа хоам баь хиннача тайпара, КПСС ЦК майски (1966 шера) Пленума итогехи областной партийни организаце декхарехи дола дош дуьйцаш КПСС Нохч-ГIалгIай обкома II-гIа пленум хилар 24 июне.

Цига доклад аьча парте обкома хьалхарча секретара нов. Апряткина долчча бесса белгалдаьккхар мехка экономика дегIайоалаяра КПСС ЦК майски Пленум боккха лоархIам болаш хилар, «Ялатийн юртбоахама кхыча культурайн лакхен тешшамеи хьувкъам кхебара лаьтташта мелиораци яра гIулакх шерра дегIадоаладара хьакъехьа» цо тIайица решени — юрта боахам тоабара КПСС ЦК мартовски (1965 ш.) Пленумои парте XXIII-ча съездои белгалбаь политически практически никъ лерргIа чакхбахара хьокхам хилар.

Нохч-ГIалгIай чурча хиш дехка лаьтташ леладара гIулакха анализ е а КПСС ЦК майски Пленума решенешка хьежжа из дегIадоаладара перспективаш белгалье а ше волалуш, нов Апряткина йоах:

— Хин боахамеи мелиоративни гIирсаш хьалдара даькъе белггалара болх баьб республике укх тIеххьарча шерашка. 1957-чен 1966-чен шерашта юкъерча хана хий дехка система хьалъяргеи йолаш хинначоа реконструкци яргеи дIадахийтад 33 млн. сом. Цу юкъа хьалдаьд 25 эзар гектара тIа хий дехка йиш йола сеть а йолаш дола Терско-Кумски канала Наурско-Шелковской га, 9 эзар гектар хий дехка сеть а йолаш дола Гудермесски магистральни канал. 1962 шера денз хьалъеш латт 67 эзар гектара тIа хий дехка сеть а йолаш йола Тирка йистера йоккха система. Республикера хий дехка дерррига лаьтташ хIанз 103 эзар гектарага дIаккхаьчад.

Мелиоративни хин боахамеи мероприятеш агротехника лакхача боарамца тар а еш кхетамца чакхйоахаш долча хьалхалаттача боахамашка тешшаме хьахьокх, хий дехка лаьтташ леладар мел пайдана да. Масала, республике эгтара кIезигагIа мах а бодаш баьца даарий культурай лакхеи тешшамеи хьувкъам кхебеш Сунженски района «Ассиновский» совхоз хьайоагIа массехк шу да. Укх тIеххьарча пхе шера юкъера лаьрхIача цхьан гектара тIара доала баьца дааараш 218 центнер хилар, республике юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара баьнна хьувкъам 124,6 центнер мара ца хиннача метте. Урус-Мартана района «Красноармейский» совхозо хий дехкача тоъал дукхача лаьтташкара шера ши хьувкъам чуэц, хIаьта болх кхыча агротехнически мероприятенца тар а беш лелабарах укх тIеххьарча пхе шера юкъера лаьрхIача хIара гектара тIа кхебу ялата культурай хьувкъам 30,3 центнерага дIаккхаьчаб.

Цхьабакъда, республике лаьтта леладара гIулакхи мелиорации дегIакхувлача дукхха цIенхаштттара кхоачамбоацараш да. Хий дехкача лаьттаех, юртбоахама интенсификаци яра еррригача средствах хIанз а дика пайда эцац дукххача боахамашка. Масала, Сунженски района Ленина цIерахча колхозе укх тIеххьарча кхаь шера юкъера лаьрхIача 25 центнер мара ялат даьннадац хIара гектара тIара, хIаьта цу колхоза лаьтташта юккъе уллача Грозненски опорно-мелиоративни станце Сунженски опорни пункте 100 гектар гаргга долча лаьттан хIара гектара тIара 43 центнер даьннад. Грозненски района «Грозненский шурий» совхозе хий дехкача лаьттай хIара гектара тIара гIад а тIехьа силоса лаьрхIа чуийцача мошача хьажкIий 305 центнер, баьца даарий — 140, шекара свеклай — 310 центнер мара яьккхац соахка, хIаьта лоаллахарча лаьтташ тIара мелиоративни станце яьккхай хIара гектара тIара 400 центнер силосни масса, баьна даарий—270 центнер, шекара свеклай 622 центнер. Лакха хьувкъам кхебара «къайле» лаьтта леладара культура боарамагIа, хий дехкилга кхыча мелиоративни агротехнически приемашца нийса тарде харах йоалл.

Хий дехкача лаьттаех пайда во эц Грозненски районе. Цига дукххача боахамашка теркалъеш яц хий дехкара ханаши нормаши, лаьттах тIоадал чуйолийтара планах дехкаш хий дац, кхоачамболлаш тессац удобренеш, теркалдеш дац хIамаш дIаеле хьалхагIа кхаш шаьрде дезаш хилар, и. кх. дI.

Соахка Ачхой-Мартана районе хий ца дуллаш дисар ирригаци а яь кийчдаьча лаьттах 38 процент. Цу гIулакхаша хьувкъам лохбу.

Хий дехка лаьтташ терко йоацаш леладар, проектни организацеш, мелиорацеи хин боахамеи министерства, юрта боахама министерства болхлой шоашта тIерча гIулакхах беккетокхам ца хеташ хилар бахьан долаш колхозашка, совхозашка, республикерча паччахьалкхен кхыча боахамашка ирригаци а яь кийчдаьча 94 эзар гектар долча лаьттаех 48 эзар гектара тIа уж тоадеш, 28 эзар гектара тIа боахама чухьара сеть юхакийчъеш, 14 эзар гектара тIа — коллекторно-дренажни сеть хьалъеши юхатоаеши балхаш де деза.

Хий дехка лаьтташ карадерзадечара кхоачамбоацар да хий дехкара балхашта механизаци кIезига яр. Бизза пайда эцац йолаш йолча техниках. ДIадахача шера догIан хьисапе хий деттача 340 агрегатах болх беш хиннараш 214 мара яцар. Дукххача боахамашка вIашагIтIьяхьа хиннай ДДА-100 М яха агрегаташ, тракторш кхыча балхаш тIа лелаяьй, хIаьта догIан хьисапе хий детта аппараташ складашка «яьлай». «Сельхозтехника» республикански объединене, юрта боахама министерства боахамий заявкашка ца а хьожаш, транзитапа кхихьай догIан хьисапе хий детта машинаш, хIаьта из бахьан долаш уж дукха нийсъеннай ца эшача моттигашка, цхьабакъда, хиланза яргйоацача йоацаш а я.

ЦIенхаштта кхоачамбоацараш хилийтар проектировщикаша. Масала, Наурско-Шелковской гана проекта тIа белгалдаьдац каналашка хий чудаарца къовсам лоаттабара гIулакхаш. Проектни заданега юха а хьежачул тIехьагIа из гIирс хьалбара кхы тIа а 9 миллион сом ахча ийшар. Хий дехкача Гудермесски системана проект оттаяра гIулакх цхьаккха бехктокхам ца хеташ леладаьд мелиорацеи хин боахамеи министерства керттерча инженера нов. Чикалоси «Южгипроводхоза» экспедице начальник хиннача нов. Ивановеи, хIаьта из бахьан долаш хIанале а балха юкъера даьннад хий дехка тсъал дукха лаьтташ.

Мелиораци яь лаьтташ карадерзадара гIулакха боккхача лоархIаме хила декхар долаш я лаьттани хини ресурсаех комплексно пайда эцара проблемаш къоастаяра колхозаштеи совхозаштеи новкъостал де дезаш йола Iилман учрежденеш, цхьабакъда, мадарра аьлча, уж юстара латт колхозно-совхозни производствана эшача гIулакхашта.

Лаьттанна мелиораци яра чакхдоахача гIулакхашта нийсса эрий тIадувлача доакъарий даьгIений продуктивность лакхъяра балхаш делга оттадаьд КПСС ЦК майски Пленумо. Уж тIадувла лаьтташ оахача лаьттаел 1,5-зза дукхагIа да колхозашка, совхозашка, республикерча кхыча боахамашка. Цхьабакъда, цар хьувкъам лоха хилар бахьан долаш цар тIара йоала йол республике кийчъечох аханел а кIезигагIа я. Цонаши даьгIенаши тоае эзача метте, дуккхача боахамаша доакъарий культураш дIае оах тоъал дукха лаьтташ, цар тIа дIа а дийна ялаташ, продовольственни технически культураш дукхагIа яха йиш йоллашехьа а. 300 эзар совгIа гектар цонаший даьгIенаши йолча республика шаьрача арений зоне цхьаккха система а йоацаш бIарччача шера доахан доажадир, хьалха-тIехьа доахан доажадергдолаш даьгIенаш екъа а ца екъаш, харбазаштеи кхыча культураштеи лаьтташ аьхар. кIотаргаш тIера дIаяхар бахьан долаш цу лаьтташа лургдола доакъараш эшалу, баьций овлаша чIоагIъяь лаьтта гIомараш цамца а йоахаш, михо меттахьа хьеъ. Республикана боккхача маьхе я вайцига 250 эзар гектар совгIа йола лоаман даьгIенаш. Цхьабакъда, геоботанически тохкамо хьахьекхачох, царех 15 процент гаргга яраш тайп-тайпарча бахьанех мегаргйоацача яьнна я, 40 процент я дохьаж доаллеи дегIа зеннеи баьцаш тIайолаш, тоъал дукха я тIо тIаболаш а.

ДIахо магийта йиш йолаш дац юрта боахамера лаьтташ хьурмат ца деш леладар, сихха де дезар а даь, лаьттан хIара гектаро тар ма лу дукхагIа пайда тергбола гIулакх вIаштIехьдаккха доагIа.

ДIахо нов. Апряткина дувц мелиораторий кадраш кийчъяреи царех пайда нийса эцареи дешаш. Е йоагIача тайпара цун йоакхо яц производственни управленеша, боахамий кулгалхоша. Харцахьа лархIа еза хIара шера 2000—2500 поливальщик кийч а веш, хIаьта хий дехкача балха тIа пайда эцараш 500—600 саг мара а воацаш йола практика. Из бахьан долаш 200 гектар кхоач хIара поливальщика, 30—40 гектар мара кхача ца езача метте. Кхетадеш да, иззал дукха мухь тIалатташ хилча хий дехкача лаьттаех лакха хьувкъам баргболаш пайда эца йиш ца хилар а цудухьа колхозашкеи совхозашкеи цкъаза 3—4-зза хий дилла дезача метте цкъа мара ца дуллаш моттигаш нийслуш хилар а.

Лаьтта леладара гIулакх шерра дегIадена республика а хинна дIаоттара Iалама а кхыйола а йоккхий торонаш йолаш я Нохч-ГIалгIайче. ЦК майски Пленумо тIайица мелиоративни балхаш дара бIарчча программа теркал а еш, йоах нов. Апряткина, укх пятилетках де дезаш да хий дехка лаьтташ 36 эзар гектар дукхагIа хулийтилга, 20 эзар гектар долча лаьттан тIарча хий дехкача системашта реконструкци 17,6 эзар гектара тIа капитальни планировкеи елга, 90 эзар гектар йолча даьгIенашта хий тIадугилга, юрташка 645 километр водопроводаш йохкилгеи бурув детташ 110 гIув йоаккхилгеи. Цул совгIа, Iалаьмате дукха культурно-технически балхаш де лерхI, эрози хиннача, дирденнача, ушал латтача, мистденнача, тIо тIаболча лаьтташка. Уж деррига балхаш чакхдахарга дIайохийтаргйола капиталовложенеш пхе шера 83 млн. сом хургья. Из бахьан долаш республика колхозийн совхозийн хий дехкача лаьтташ тIара доала деррига ялат 1970 шерале шозза дукхагIа хургa. Дираченушал йолчеи лаьтташка дуга кхедерга да.

Пленуме дакъа лоацарий уйла тIаерзаю нов. Апряткина керда ирригационни гIирсаш хьалдара программа кхоачаш а еш, хIанз долаш долча хий дехкача лаьттаех пайда эцара гIулакх тоадара партийни, советски, юртбоахама органаша де дезараш та. Укх шерре а данза даргдоацаш да Гудермеса района шаьрача аренашкара коллекторно-дренажни сеть кIоаргъелга, «Гардалиника» яха моттиг йокъа а яь, цига хий тIадугилга, «Грозненски-шурий» совхозе хий дехкача сета реконструкци елга, хьалхарча аргIанара гIулакхаш хий дIакъестача Сулу-Чубутлински тракте чакхдоахилга.

1966—1970 шерашка хий дехкара гIулакхи мелиорации дегIакхувлара программа йоккха хиларца дувзаденна республика партийни, советски, юртбоахама органаша, проектни организацеша, колхозашеи совхозашеи лоацача хана бокъонца къоастаданза даргдац: хьан, мича, маца, фу болх бергба, производственни база чIоагIъяра, техника тIаяра, из кадрашца Iалашъяра чакхдоахаргдараш малагIа балхаш да, и. кх. дI. Къаьстта йоакхо е еза вай кхоачашдеш долча балхий дикал даим лакхъергйолаш лаьтта оахкачеи гIирсаш дечеи техниках балха овсарле лахкъяь пайда эцара, хин боахама гIирсаш хьалдара хьахийца дуккха средстваш кхомаца дIаахийтара.

Хий дехкачеи мелиораци яьчеи лаьттаех беркат дукхагIа даргдолаш пайда эцилга дуккхача хьале къахьегам бакъахьа вIаштIехьбаккхарахи хьувкъам лакхбарца колхозхойи совхозий болхлойи материальни безам хиларахи тийша хургда. Эгтара хьалха де дезар лаьттаех пайда эцачар обезличка дIайоаккхилга да. Хий дехкача лаьтташкара балхаш чоалхане хиларо дIадех бригада йоккха йоацаш хулга, цунга лелале деррига кхаш дIалулга, цхьа-ши культура енна ца а Iеш.

КПСС XXIII-ча съездо белгалдаьккхача тайпара, юрта боахам дIахо дегIакхувлилга еррригача парте, дерригача халкъа гIулакх да. Цунца дувзаденна лоархIамера декхараш латт промышленни предприятештеи ведомстваштеи хьалхашка. Юрта боахама заказаш толаме кхоачашдар — партийни организацей, болхлой класса, промышленноста специалистий декхар. Цунна нийсса чIоагIде деза промышленни предприятеша колхозаштеи совхозаштеи, къаьстта а экономически эсалчарна деш дола шефски новкъостал.

Еррригача партийни комитетийи юккъанцарча партийни организацейи декхар — КПСС ЦК майски Пленума решенеш колхозхошта, совхозий болхлошта, берригача къахьегамхошта дIайовзийтар.

ХIанз керттердар — партийни организацей, хIара коммуниста денал ураоттадар, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей теркама юкъмоттиге латтараш лаьтташта шерра мелиораци ярца дувзаденна дола дешаш хургдолча тайпара болх вIаштIехьбаккхар.

Доклад чакхйоалаш нов. Апряткина дувц, юрта боахама къахьегамхоша укх деношка саггота кхоачашде дезаш дола декхараш. Укх тIеххьарча деношка дийлхача догIаша чоалхане дерзадаьд ялаташ чуэцара хьалаш, хIаьта цунца дувзаденна геттара сихен лер тIеи леладе деза шоай гIулакхаш юртбоахама органаша, колхозаша, совхозаша.

Халахете а, юрта боахама министерства, «Грозвино» объединене, «Скотооткорма» тресто, «Сельхозтехника» республикански объединене, моттигашкарча цар органаша, колхозийи совхозийи кулгалхоша кIезига теркалъю уж башхалонаш, леррттIа кулгалдац кхашкарча балхашта. Укх деношка парте областной комитета бюрос дийцар Гудермесеи Грозненски районашка ялаташ чуэцилга, кийчделга, лаьтта оахилга миштa лел хьахьокхаш дола дош, партийни комитеташкеи производственни управленешкеи дIа па хайтача яланзар из уж балхаш чакхдоахача доккхий кхоачамбоацараш хилар.

Ялаташ чуэцара балхаш сихдалалехьа колхозаши совхозаши декхарийла яр дIайийнача хIамашта Iунал дареи йол хьакхареи балхаш чакхдаха. Цхьабакъда, цхьайолча районий кулгалхой цу декхарах лоархIабаьбац. Наьсареи районе 15 июне кхаччалца цхьаккха тайпа обработка янза я гидуаргий, хьажкIий, свеклай 3087 гектар.

Дувлийта гIалаташ лоацача хана тоаданза а дIайийнача хIамашта деш дола Iунал укх гаргарча деношка даь даргдолча тайпара гIулакх вIаштIехьдаккханза а, доакъараш кийчдара темпаш сихъянза, ялаташ лоацача ханашкеи доа па деши чуэцилга Iалашданза, паччахьалкхенга ялат дохкара тIайица декхараш ханал хьалха кхоачашданза даргдац.

Кхашкара балхаш деча хана, цхьаккха дича а лаьгIъялийта мегаргьяц хьайбай боахам дегIаккхувлареи цун продуктивность лакхъяреи. паччахьалкхенга массе тайпа хьайбай продукташ йохкара плани социалистически декхараши кхоачашдара дешай еш йола уйла.

КПСС ЦК майски Пленумо, КПСС XXIII-ча съезда решенеш дегIакхувлар духьа партена, дерригача халкъа хьалхашка доккхий декхараш оттадаьд. Лаьтташта мелиораци яра, лаьтта леладара культура лакхъяра оттаяь шерра программа, цу ларда тIа юртбоахама культурай хьувкъам лакхбар — коммунизма материально-технически база хьалъярах доахкача лоархIамерча лаькъех цаI.

Нов. Апряткина хьакхайкалир, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, советски органаша, республика берригача къахьегамхоша из сийлахь-йоккха программа кхоачапъяра шоай деррига низаш тIадохийтаргхиларахи вай мехка коммунизм хьалъеча юкъе шоашкара доагтIаш дола дакъа лоацаргхиларахи дог тийша ше хилар.

* * *

Пренешка эгтара хьалха къамаьл дир КПСС Шелковской райкома секретара нов. **Полушкина.** Цо дийцар хий дехка лаьтташ шердара «Чечингводстроя» кхоалагIча гIишлой-монтажни управлене районе даьча балхий хьакъехьа. Хьалдаьд гидрогIирсаш, лаьтташка хий дехкеи юстара ухийтеи сеть. Планировка яьй 4 эзар гектар совгIа долча лаьтташта, цу даькъе 551 гектар дуга дIалера. Даьраш кIезига дац, цхьабакъда, хIанз цу темпаех кхоачам хилац кхашкарча къахьегамхошта.

— Нагахьа санна дIахора планировка а цу темпашца йойя, тхона пхи шу тоъаргдац, цул дукхха а дукхагIа ха эшаргья. Оаха лерхI пятилетка чакхйоалача хана дуга дIадув лаьтташ 5 эзар гектарага дIаккхоачаде, хий кхашка ухийтачеи юстара ухийтачеи системашта реконструкци е. Цу гIулакха де дезар, эгтара хьалха, гIишлой - монтажни управлени техникаца чIоагIъелга да.

Цо белгалъяьккхар лаьтташ леладерий шоай инициатива, шоай лаьттаех мамогга дикагIа пайда эпа безам болаш уж хилар. Масала, колхозаша севооборота юкъедоаладаьд тIера кIотаргаш дIаьхха 500 гектар лаьтта.

ХIанз дIайийнача хIамай хьувкъам лаьтто лакхбергбола мероприятеш я боахамаша чакхйоахаш. Уж мероприятеш толаме чакхъяхара, бакъдар аьлча, республикански организацей новкъостал эш. Тхона тоъаш яц, эгтара хьалха, лаьтта оахка техника — скрепераш, бульдозераш, грейдераш, планировщикаш. Тхоай заявкаш сихагIа кхоачашъяр дех оаха.

Корта болаш къамаьл дар тешшаме лакха хьувкъам кхебар духьа лоаттабеча къовсамах лаьца дIахо «Ингушский» совхоза директора нов. **Мамилова** даьр.

— Тха боахама лаьтташта юкъе гIолла чакхдоал дIаьха Алханчуртски канал, хIаьта цунах эффективно пайда эцанза а баргбац, — аьлар цо. — Цхьабакъда, хIанз укх сахьата 300 гектарал тIех долча лаьтта хий дуллилга вIаштIехьдалац тха.

ГIулакх миштад аьлча, республикай юкъарча Алханчуртски хий диллара - тIадигара система кулгалхой бехках хий доацаш ханаш йоагIа. Лаьттах тIоадал чуйолийташ дуллаш дола хий ца дуллаш дисар цар бехках.

Совхозе дикка шерде лаьрхIад хий дехка лаьтташ. Цу гIулакха де дезар, эгтара хьалха, хий дехкача инженерни сета проект оттаярах дола дош къоастаделга да. Укх шера эгтара хьалха дехаш дац, аьлар нов. Мамилова, боахамо новкъостал, цхьабакъда, хургла яхачох салоIам бе безаш да гIулакх.

Кхы а дукхагIа де дезаш дола мелиоративни балхаш чакхдаха хала да шоай гIулакх дика довзаш бола специалисташ ца хилча. Цхьабакъда, хIанз тхона чIоагIа эшаш вола гидротехник совхоза штате вац.

ЧIоагIа уйла тIаяхийта ладийгIар «Степной» яхача дуга дувча совхоза директора нов. **Воробьева** даьча къамаьлага. Цо дийцар дуга кхелерий энтузиазмах, хьувкъам лакхбар духьа цар лоаттабеча къовсамах. Дуга дIадув кхаш дикка дукхагIа хиннад, дикагIа йолча ханашка дIадийнад дуга, къаьстта а коммуниста нов. Бакалдина кулгалдеча шоллагIча отделене.

ХIаьта а, аьлар оратора, специализированни боахамо пайда па эцаш диса кхоачамаш дукха да. Сихъе еза инженерни сеть хьалъяра темпаш, хIанзарча темпаех кхоачам а баь Iе йиш яц. Сихха къоастаде деза совхоза, къаьстта а укх шера ялат цIенду низ бола установка болх бе йолайлийта езача шоллагIча отделене электрификаци ярах дола дош.

Боахаме саггота данза даргдоаца кхы тайпа гIулакхаш а дийцар нов. Воробьева. Дуга леладерашка къаьстта чIоагIа хало я транспорт тоъаш ца хилар бахьан долаш. ЧIоагIа саггота латт поселке хий диллара гIулакх, совхоз шерлуш йоагIа, нах дукхагIа хул, хIаьта поселке водопровод йиллара проект хIанз а кийча яц.

— Хий дехка лаьтташ леладара гIулакх дегIадоаладара партеи правительстваи еча йоакхонна,—аьлар цо, — производственни заданеш кхоачашъярца жоп лала лаьрхIад тха коллективо. Укх шера оаха тхоашта хьалхашка декхар оттадаьд: планах яла езар 2400 тонн мара йоацача метте оаха Даьхенна дIалургья 3500 тонн дуга.

Хий дехка лаьтташ леладара кхоачамашта хетадир ший къамаьл КПСС Грозненски горкома секретара нов. **Сухорукова.**

— Хий дехкача лаьттаех пайда эцаш па хиларах доклада тIа критика йир тха района. Белгтала бакъда, хьувкъам лоха хилар, къаьстта а «Новый быт» яхачеи 1-ча Мая цIерахчеи колхозашка. Из бахьан долаш паччахьалкхенга совнагIа ялат дохка йиш йолаш дац тхо, интенсивно хьайбаш леладара кхоачамбац оаха. Къаьстта чIоагIа холуш да из укх тIеххьарча шин шера, — дукхагIа ма хиннадий боахамера доахан, хьакхарч, коа тIара оалхазараш.

Хий дехкача сетах пайда геттара во эцаш хилар хьахьокхаш йола цифраш йоалайир оратора. Соахка хьадиллача 41,7 миллион кубометр хих хьувкъам лакхбара болча пайданга лахийтадац 22 миллион кубометр мара. Iалаьмате дукха хий Iодахийтад цхьаккха пайда ца эцаш.

Нов. Сухорукова белгалдаьккхар, дукхха лоархIамера мелиоративни балхаш лоаллахарча районаша цхьана де дезаш хилар. Масала, лоадама мах ца бодаш 3 эзар гектара тIа хий дилла йиш я «Ермоловский» совхозе, пунах 1000 гектара тIа харшех Шолжа чура доагIа хий ухийташи вокх юхедисача лаьтта лоамара IодоагIа хий дехкаши. Цхьабакъда, цу гIулакха цхьана къахьега деза Ачхой-Мартанеи Урус-Мартанеи районаша.

Гулбеннарий уйла чIоагIа тIаэзвар вай хьалхалаттача боахамех цаI йолча, мелиораци яри лаьтта леладара культура лакха хилари бахьан долаш шерагара шерага эгтара лакхагIен дарегIен баьца дааараш кхедеча «Ассинский» совхоза директора нов. **Лазутина** даьча къамаьло.

— КПСС ЦК майски Пленума решенеша, — аьлар цо, — тха наьха хьинар тIадерзадаьд кхашкара хьувкъам дIахо лакхбар духьа къовсам лоаттабара, лаьттах пайда дикагIа эцара. ТIеххьара а лерхIар — хIара гектара тIара, хIара квадратни метра тIара мамогга дукхагIа пайда боаккхилга.

Нов. Лазуткина дийцар, лаьтта леладара культура коллективно лакх мишта ю. Массаза а лелаеш хий ухийта сангараш яр хьалха, хIаьта хIанз царех цхьалраш ханна мара лелаергйоацаш хий сецачул тIехьагIа болх дукхха а аттача баьннаб, лаьттах пайда дикагIа эцалу. Дукххача моттигашка кхашта юккъе гIолла долхаш хинна наькъаш юстара гIолла дехкал, цу тIа а хIанз 4—5 метрал шерагIа а дац уж.

Лаьтта хьурматаца леладеш хилар хьахьокхаш дола кхы тайпа масалаш а доаладир цо. Дикка дукха лаьтта дар ушалаш йолаш. Дренажни ши сангар яьккхар, участкана планировка яьй, минеральни удобренеш тайсай, аьхай, хIаьта хIанз укхаза лакха хьувкъам кхебу. Цхьан хана эрз баьгIача моттиге хIанз юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 332 центнер помидораш йоах.

ХIаьта мел эргадьннад цайлана доацаш даьда кхыдола лаьтташ — берригa тIо тIаболаш 100 гектар совгIа дар уж совхозе. ХIара шера оахаш, тIера тIой дIадоахаш, кхо дехкаш, хий дехкаш леладир уж, — лаьтташ леладераша шоай хьинар ца кходеш хьийга къа зехьа дайнадац: юкъера лаьрхIача цу лаьттан хIара гектара тIара йоаккх 20 центнер гаргга мукх, 30 центнерага кхаччалца башха-дикача люцерна аьла.

Зале багIача боахамий кулгалхоша уйла е хIамаш дар. «Ассиновский» совхозера лаьтташ дикагIа да? ВогIа деце, дикагIа вIалла а дац. СовнагIа техника а яц, кадраш а кхычар яраш моргаш я. Лаьттанна деча Iуналга хьежжа да долла хIама. Шоай толамашца ассинцаша хьахьекхад, вай мел дукха кхоачамаш да нагахьа санна, хабарах а доацаш, гIулакхага диллача лаьтта леладара культура айеча, мелиораце программа чакхйоаккхача инициатива гойташ хилча мел фу дулургда.

ДаьгIенех хьурматаца пайда эцара дешашта хетадир ший къамаьл «Шалинский» совхоза директора нов. **Шахбиева.**

— ХIанз доахан дац тха шаьрача моттигашкарча цонаштеи даьгIенаштеи, — аьлар цо. — ГIулакх миштад аьлча, детта доахан лоам дажа дахийтад. Тхо раьза да: шоаш хьалхагIа, шаьрача долаш тийннар миссел тел цар цига шура, хIаьта цунга дIабола мах шозза хIана бац аьнна планах лаьрхIачул кIезигагIа ба. Нагахь санна шаьрача моттигашка кходаь Iалаьмате дукха доакъараш лаьрхIача, лоаман даьгIенех мел пайда боал ха хала дац.

Цхьабакъда, цунца дувзаденна вIаштIехьа доацаш цхьа гIулакх да: дарегIеи дикеи шура шурий промышленноста управлене бехках дIачуяла геттара хала да. ЦхьоалагIа май хьатIа а кхачалехьа Макажоина гаьна йоацаш хьелла езаш яр шура дIачуийю пункт, цхьабакъда, из хIанз кхыметтел хьалъяь а яьннаяц.

Дуккхача шера опыта даннеш йоалайир нов. Шахбиева: совхозе хий дехкача лаьтташка хIара гектара тIара доала ялат 10 центнери шекара свекла 40 центнери дукхагIа я. Цхьабакъда, из хьувкъам кхы а лакхагIа хила йиш йолаш ба. Цудухьа ший низ кхобац коллективо хий дехка лаьтташ дукхагIа хилийтара, — 1968 шерале 3000 гектарага дIакхоачаргда уж. Хьалъергья тIера къайла харшашка гIолла хиво ше тIеххьара тIа низ беш хий дехка сеть, стационарнии ахстационарнии догIан хьисапе хий а детташ. Уж ерригаш а укх гаргарча хана кхоачашъе езаш йола планаш я. Уж кхоачашъярга хьежаш ца а багIаш, совхоза мелиоратораша де мел дезар ду укх шерашкеи дIахорча шерашкеи лакха а тешшаме а хьувкъам кхебар духьа.

Къамаьл де дош делар республика мелиорацеи хин боахамеи министра нов. **Давыдовна.** Ше къамаьл деш цо хьоахайир Нохч-ГIалгIайчен колхозашкеи совхозашкеи лаьтташта мелиораци яра шерра программа чакхъяккхарца ювзаенна массехк проблема. Масала, дукхха балхаш кхоачашделга хIанзле юхадетт эш шача боараме вIашагIйоалла аьшкабетон ца хиларо. Цудухьа чIоагIа тохадала деза Аргуне гIишлой индустре база хьалъеча лаьрхIа новкъостал дара. Из — керттерча лоархIамера объект, из ца хилча де йиш йоацаш да комплексни хин боахама гIирсаш хьалдара дукхха балхаш.

Нов. Давыдова мадарра дийцар проектировани тоаяра декхараш. Из ца хилча толаме леларгдац гIишлой балхаш.

— Ховш да, поливальщик — хий дехка лаьтташ леладеча моттиге керттера болхло хилар, — аьлар цо. — Хала професси я из. Поливальщик декхарийла ва боахама чухьара хий дехка сеть тIеххика йовзаш хила а тIеххикача хьала тIа из лелае а. Бокъонца Iомае еза хIара кхай рельеф, лаьттан башхалонаш, дIайийнача хIамашта эш-эшшача хана хий лоаттаде деза. Из кхоачашдара йоккха опыт эш, знанеш еза, ший сийлахьа професси дукхаезаш хила веза.

Тамаш хете а, дуккхача колхозашкеи совхозашкеи кулгалхоща из теркалдац. Шелковскойи Гудермесеи районашка нагахьа боахам бац леладе дIаденна хий дехка лаьтташ а долаш, массаза болх бу поливальщикаш болаш. ХIаьта балхаш сихденнача ханна хIанзарчоа аьнна оттабаьча поливальщиких кIезига пайда боал. Шаьхха хьанийсбеннача наха диллача хих пайда балара меттел зе хулаш а нийслу моттигаш.

Поливальщикашцара гIулакхаш овлангара денз хувца, цар лерттIа болх бара эша хьалаш царна хилийта деза ха хьатIакхаьчай. Массаза а болх беш къаьстта дIаенна участкаш шоашка а йолаш бола говза поливальщикаш болча моттигашка мара лакхеи тешшамеи хьувкънийтац лаьтта дIайийна хIамаш.

КПСС Урус-Мартана райкома секретара нов. **Габисова** дийцар КПСС ЦК майски Пленум хинначул тIехьагIа районе де карагIдаьнна хIамаш. Партийни актива, пропагандистий, агитаторий новкъостащца чIоагIа болх баьб Пленума материалаш, лаьтташта мелиораци яра йоккха программа къахьегамхошта дIайовзийташ. Парте решенеш юртий къахьегамхоша чIоагIа могаеш тIайицай, оарцагIбахаб цо уж лаьтта леладара культура лакхъяр, лаьтташкара доала беркат дIахо дебадар духьа лоаттабеча къовсама.

Хьалхашка латта декхараш толаме кхоачашдара чIоагIача Iилма-технически индустриальнии ларда тIа хьалде деза мелиоративни гIирсаш, тIаккха мара тешамеи дарегIеи хургдац гIирсаш. ХIаьта бокъонца хьежача миштa латт гIулакх? Грозненски хий дехкача система болхлошта критика йир нов. Габисова. Агрономически гIулакхех ца кхетар бахьан долаш Iалаьмате дукха мах а бохийташ сангараш яьхай цар Мичурина цIерахча совхозе, кхыметтел дIахо хий мишта декхарде хьотI аьнна уйла а ца еш. Цу тайпара, 250 гектар дола кха обработка яра тIа ца кхоачалуш дисар кхашка дулла хий харцахьа лостадар бахьан долаш. 30 гектар долча лаьтта хий дулача хана Iам отт.

Дукха болх ба Урус-Мартановски мелиораторий бе безар. Пленуме белгалдаьккхар Урус-Мартана районе, лоаллахарча Ачхой - Мартана районе а санна, пайда эцанза диса доккхий кхоачамаш хилар. Дукхха лаьтташ мамогта сихагIа оахама юкъедоалале деза, тIера кIотаргаш дIаяхареи ушалаш йокъаяреи балхаш шерра дIадола а даь. Цу декхарах лоархIадалла низ болаш да боахамаш шоаш: тоъал техника я, говза мелиораторш, гIулакхах дика кхеташ бола специалисташ ба цар, — эшар хIама дац, къаьстта указанеш хилар хьежаш ца а дагIаш, хьинарерча къахьегама нах гIовттабар, оарцагIбахар мара.

Проектировщикашта хьалхашка латтача доккхийча декхарех дийцар ше къамаьл деш «Южгипроводхоза» керттерча инженера нов. **Евтеева.** Цо дийцар укх пятилеткеи цунна тIехьа йоагIача пятилеткеи карадерзаде деза хий дехка лаьтташ Нохч-ГIалгIай чу мел дукха да, хIанз долаш долча хий дехкача лаьтташта реконструкци елгах.

— Цу гIулакха Iалаьмате дукха проектно - тохкама балхаш де деза. хьинар дола йоккха коллектив эш. Цудухьа оаха хьаллоац, специализированни проектни организаци Грозне — «Южгипроводстроя» Нохч-ГIалгIай филиале йиллара йола предложени. Из организаци ший декхарех лоархIаергйолаш опытни кадраш яла еза цунна. ХьалххагIе а йоакхо е еза уж квартирашца, беркате болх бара хиланза дарг мел доацача хIалашца Iалашбара.

Нов. Евтеева нийса лаьрхIар шоай бехкагIа проекташ тIа гIалаташ дуьлийтача, ханнахьа дIа ца луш документаци тIехьайоахача проектировщикашта яь критика. Уж кхоачамбоацараш дIалахара де дезар деш да, цхьабакъда, дукха хIамаш да заказчикех шоаех тийша а, уж ба балхашга проект оттаеча хана новкъостал де дезараш.

Мелиораторий кадраш кийчъярах дола дош гIоттадир «Чечингводстроя» управлене начальника нов. **Лазарева.**

— Геттара лоархIаме дош да из — гIирсаш инженерий, гидротехникий, прорабий, мастерий кадрашца, хIаьта иштта квалифицированни скреперий, экскаваторий, лаьтта оахкача кхыча машиний машинистащца, опытни поливальщикашца Iалашбелга. Укх тIеххьарча шин шера къона специалист венавац тхона. РСФСР мелиорацеи хин боахамеи министерства тхона хIара шера 10—15 сагал кIезигагIа боацаш инженераш, гидротехникаш, техникаш ухийтаргбола гIулакх де деза.

Дукха хIамаш да укхаза, вай воаш а де йиш йолаш. Данза даргдоацаш хIама да Грозненски опытно-мелиоративни станцера гидротехникий курсий ларда тIа мастераши прорабаши кийчбу цхьан шерара школа юллилга а хIаьта профтехобразоване системага гIолла хIара шера хин боахама гIирсашта лаьрхIа 100—150 механизатор кийчвелга а. Иштта кийчъянза яргьяц гIирсаш дара говзалаш йола кадраш а — бетонщикаш, монтажникаш, сварщикаш.

ДIахо нов. Лазарева дийцар кхашта планировка яра темпаш лоха хилара бахьанаш. Царех цаI — боахамаша кхаш хан-ханнахьа хьа ца а телаш дIадувш хилар, хIаьта техника сеце латт дIайийна хIамаш чуийца яларга хьежаш. Укх шера ерригача республике гIолла чакхбаьннаб йиъ лагIча гIишлой - монтажни управлене механизатораш - скреперисташ болх лехаш.

Планировка ергйола лаьтташ во кийчду боахамаша—ялаташ чуийцачул тIехьагIа ягIийса юкхаши йоархIаши дIаяхац.

Къамаьл де дош делар Грозненски опытно - мелиоративни станце директора нов. **Кириенкона.** Цо белгалдаьккхар лаьттан почваши грунташи бокъонца миштай хайча мара ка маьхала а йоалаш мелиоративни балхаш де йиш йоацилга, уж миштай ца ховш хилча проектировани еш гIалаташи кхоачамбоацараши хиланза даргдоацилга. Из хилар, масала, Гудермесски шаьрача арене, цига теркалдаьдацар грунташка тухаш доахкаш хилар, уж хий во чакхдувлаш хилар. Цудухьа хозахета дац кхаь шерал дукхагIча хана чухьа хий дехкара сето лаьтта леладерашта кхоачам беш хинна ца хилар. Хий дIаахийта сеть чIоагIъе а кIоаргье а йийзар, цига дIаювш йола культураш хувца йийзар.

Нов. Кириенкос дийцар хий дехкара техниках лаьца (хий дехка майдаш караерзаяра чIоагтIа лоархIаме я из), кадраш кийчъяра опытно - мелиоративни станце деш долчох лаьца. Укхаза 1961 шера денз болх беш я мелиораторий квалификаци лакхъяра курсаш. Цу курсаша Iалашъю ерригa Российски Федераци. ЧIоагIа лоархIаме да вай республикерча боахамий кулгалхоша ший ханнахьа цига деша нах хьежабар. КIоаргга знанеш ца хилча, хиланза яргйоаца опыт ца хилча колхозни совхозни мелиораторашка ка маьхала а ювлаш кхоачашдулургдац шоашта хьалхашка оттадаь декхараш.

Грозненски опытно - мелиоративни станце Iилма болхлой коллективо, дийцар нов. Кириенкос, «Степной», «Гудермесский», «Новогорский» яхача а кхыча а совхозашка производственни а тохкамаш дара а балхаш ду, Шелковски районе боахамаш хица Iалашдара дешаш Iомаду. Цхьабакъда, хIанз, кердача декхарашка хьежача, из деррига а кхоачамболаш дац. Цхьаболча къамаьлаш даьраша белгалдаьхача бесса, Iилма болхлошкара шоашка хьинарегIа новкъостал кхачарга, мелиоративни балхий программа практически чакхъяккхара юкъе цар творчески дакъа лацарга хьежаш я колхозаши совхозаши.

Теркам тIа а бахийта ладийгIар РСФСР мелиорацеи хин боахамеи Министерства хин боахама гIишлон керттерча управлене начальника нов **Литинске** даьча къамаьлага. Цо аьлар къамаьлаш дераша юкъе цхьаккхе а промышленни предприятей болхло ца хиларах ше цецваьннилга.

КПСС ЦК майски Пленумо белгалъяь Iалаьмате йоккха программа ка маьхала а йоалаш кхоачашъелга — дерригача халкъа гIулакх да. Оратора доаладир Кубана лаьтташта мелиораци яра юкъе промышленноста болхлоша хьинаре дакъа лувцара масалаш. Царгара хьокхам эца беза Нохч-ГIалгIайчен промышленноста къахьегамхоша.

Нов. Литинске дийцар мелиоративни балхий объем хIара шерра шера дегIаккхувлилга Iалашдергдола база хьаелга сихданза дарг ца хиларах лаьца, республикерча дуга дIалера торонех лаьца, пайда эцанза йолча чурча резервах лаьца. Доккхий гидротехнически гIирсаш деш шераш дIаухаргда, хIаьта ялати кхыйола лаьттанцара продукции йоахилга хIанззехьа а алсамдаха деза, цудухьа да ерригача торонех пайда ийбе безилга, колхозашкеи совхозашкеи лаьтташ шерагара шерага тоа а лургдолаш, хий дехка майдаш шер а лургйолаш.

КПСС Советски райкома секретара нов. **Абдуллаева** ше къамаьл деш дийцар вай доккхача рузкъах—лоамашкарча лаьттаех лаьца. Укхаза массанахьа а кхеюлуш яц, масала, баьца даарий культураш. ХIаьта сомий бешамашта — уж боккъала а башха моттигаш я. Цхьабакъда, белгалдаьккхар цо, сомий бешамаш леляра хIанз а дика безам тIабаханза ба тханцига.

Лакхарча босенашкарча оахача лаьтташта доккха зе ду хи эрозе. Халахете а, лоамашкарча колхозашка хиво тIера лаьтта Iокхухьаш хиларца къовсам лоаттабара кIезига терко ю.

Юртбоахама культураш дIаювш дола лаьтташ дукхагIа хилийтара йола йоккха резерв я хьуна петараш тIайийнна лаьтташ, — колхозашка 2093 гектар да уж. Дукхаза а республикански организацешкара дийхад оаха хьуна кIотирташ дIаяха тхоашта новкъостал делга, цхьабакъда, хIанззалца из новкъостал тхога кхачанза да.

* * *

Дийцача деша хьакъехьа соцам тIайийцар КПСС обкома пленумо.

СЪЕЗДА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЕШ

Наьсарен района кхашкарча къахьегамхоша, КПСС ЦК мартовски (1965 ш.) Пленумеи парте XXIII-ча съездеи решенеш кхоачаш а еш шоай кепттера уйла тІаерзаю совхозий экономика чІоагІъяра, тІагІертта къовсам лоаттабу ялатеи технически культурайи хьувкъам лакхбар, продукци яккхарга дІабода мах лохбар, хьайбай продукци дукхагІа яккхар, юртбоахама продукци паччахьалкхенга йохкара планаш кхоачаш а тІеххоачаш а яр духьа.

Масала, ах шера паччахьалкхенга дулх доккара план 114 процент кхоачашъяьй, шура йохкара — 92,4 процент, фуаш дохкара — 100 процент. Уж продукташ яхарен паччахьалкхенга йохкарен гІулакхa дикагІа толамаш даьхад «Назрановский» совхозо. Соахка цу хана яьккхачул 451 центнер, е 53 процент дукхагІа яьккхай цига шура. ХІара кхоабача Іаттагара яьккха шура соахка цу ханачул 113 килограмм дукхагІа я.

Район бІарчча хьаийцача, соахка цу хана даьккхачул 213 процент дукхагІа да даьккха дулх, шура — 136 процент, хІара кхоабача Іаттагара доархІаш яьккха шура 129 килограмм дукхагІа я.

Продукци дукхагІа яккхаран доахана продуктивность лакхъяран нийсса деррига хьайбаш деба а ду совхозашa. Масала, укх шера 1-ча июне кхаччалца 267 бежан тІаккхийттад доаханна, цу даькъе 219 етт а болаш, 1775 уєтагІа дукхагІа хиннад жа.

Ала дезаш да, совхозни производство айяра гІулакха совхозий юххьанцарча партийни организацешка доккха дакъа кхоачаш хилар, производствера коммунистий доархІам лакхлуш хилар.

Юртбоахама производство айяра даькъе инициатива лелаераш коммунисташ ба: Аьлте-Юртарча отделене МТФ бригадир Х. Костоев, «Экажевский» совхоза керттера зоотехник Х. М. Албогачиев, «Назрановскийи» «40 лет Октября» яхачеи совхозий керттера агрономаш А. Я. Газдиеви Б. М. Дзаурови, кхыбараш.

БІаьстан юхье культураш дІаера план тІеххоачашъяьй районо. Планах 16619 гектар дІае езача метте дІайийнай 17000 гектар, цу даькъе шекара свекла 1401 гектара тІа дІайийнай, гидуаргаш планах 1378 гектара тІа мара дІае ца езача 1885 гектара тІа йийнай.

ХІанз шекара свекла оасар даь а нийлхъяь а йоалаш латт. ХІамаш дІаювш а царна гІулакх деш а дикагІа толамаш даьхад «Назрановский» совхоза Аьлте-Юртарча отделене. ДІайийна хІамаш дика хьувкъаргйолаш я, совхозий болхлой бІубенна ба. Шеко яц района юрта боахама къахьегамхоша пятилетка хьалхарча шера шоашта хьалхашка латта декхараш сийленца кхоачашдергхилах.

И. УРГАПОВ,
КПСС Наьсарен райкома секретарь.

ТЕШАМЕ СМЕНА

Дукха ха я Гудермеса станце маневрови диспетчера цхьа смена машиннаькъахошта юкъерча яхье хьалха латташ хьайоагІа. Из я нов. Волков Николай Григорьевич керте латта коммунистически къахьегама смена. Технико-экономически хьокхамашка диллача хадданза тІеххоачашъю цар план, цІенхаштта къовсам лоаттабу маневрови балхаш лерттІа вІаштІехьдахара, ханал хьалха кийч а йий дІаухийт беза мухь кхухьаш йола поездаш.

Составителаш, сигналисташ, накопителаш, вагонаш лерхІараш, башмачникаш — берригнешта дикка довза а довз тІехдика кхоачаш а ду шоай декхараш. ХІара болхло лакха дисциплина йолаш хиларах доах лакхара толамаш а. Цудухьа дІаяйзай цу смена цІи берригача машинаькъахошта.

Дикача гІулакхашца хоржамий ди дез а даь, машиннаькъахой денна сийленца накъабахара яхь йоаржаьй смена коллективо. Эггара хьалхарча дежурстве дика толам баьккхар цар: дийтталагІча июне ялх поезд хьавашагІа а къоастаяь, планал совгІа вІашагІтехар пхи поезд.

— Планал совгІа иззал поездаш кийчъяь моттиг вІалла кхы хинна а яц тханцига,— йоах нов. В. В. Белогурова, станце начальника.

ШоалагІа ялхайттлагІча июне смена дежурство йолча хана массехкazза чІоагГІа дийлхар догІа, бакъда, цо толхабанзар смена болх: йиъ поезд вІашагІа а къоастаяь планал совгІа кхы а йиъ поезд вІашагІъеллар цар, еррига поездаш шоай графиках йоаггІача хана дІаяхар станцера, беза мухь кхухьача составаша дІабихьар бІаьш тоннаш совгІа мухь.

Духхьала уж ши дежурство лаьрхІа станце начальника баркал оалаш приказаца белгалбаьккхар уезла ерригача службай болх. Предприяте фондера ахчан премеш хьожайир Лобанцева Марияйна, Дзюба Николайна, Резван Александра, Оздамиров Хьамида. Къаьстта баркал кхайкадир ткъаьннел совгІа волча сага. Царна юкъе ба маневрови тепловоза машинист Хайло Петр, оператор Коптева Евдокия, поездаш вІашагІъехкаш вола Хвостиков Дмитрий, башмачник Саламбаев Лечи, кхыбараш.

...Нов. Н. Г. Волков керте латташ йола смена болх беш хилча берригаш тийша хул поездаш ханнахьа, хьовзам боацаш дІаяхарал совгІа планал совгІа мухь а станцера дІабохьийтаргхиларах.

Н. ЛЬВОВ.

Хьалкъа тІахьожама ду партийни кулгал

Грозненски гаражни оборудоване завода — Ленински районе йоккхагІа йолча предприятеех цхьанне коллективо дика кхоачашъю укх шерара заданеш. Цу гІулакха кІезига къахьийгадац халкъа тІахьожама группаи постийн членаша.

ДукхагІа бараш болхлойи вожаш инженерно-технически болхлойи а болаш волча 33 сагах латташ халкъа тІахьожама цхьа группеи кхо пости я заводе. Группа председатель ва ремонтни участка мастер а партбюро секретара заместитель а вола нов. А. С. Ржевский. Халкъа тІахьожама даим терко ю юххьанцарча партийни организаце, цун болх завода хьалхашка латта керттера декхар кхоачашдара тІа а берзабеш. Партийни бюрос юкъ-юкъе ладувгІ общественни тІахьожама балха дешашка, актива инструктажаш ю, халкъа контролерий инициатива хьаллоаттаю, цар практически предложенеш кхоачашъяра администраци оарцагІйоах.

Шийна балха план квартала лаьрхІа оттаю группо. Цу тайпарча планашта юкъедоагІа материальни, къахьегама, ахчан средствaш кхом беш дІахийтара дешашка хьожилга, производства эффективность лакхъяр духьа кхы тІа а кхоачамаш гучадоахаргдола наькъаш лохилга. Халкъа тІахьожама гІулакхаш чакхдахара партбюрос юкъеоз администраце балха тІахьожам лоаттабеш йола парторганизаце комиссии «комсомольски прожектора» штаби.

Дадаха шу доладеннача юххье специалисташеи йоккхача активои дакъа а доацаш месячник чакхдаьккхар халкъа тІахьожама группо, арахецача продукцега хьожаш, хІаьта цул тІехьагІа денз даим хьийжар сакхат доацаш продукци дІателга юкъедоаладара чакхдаха оттадаь гІулакхаш кхоачаш мишта ду. Дерригаш а дІалаьрхІача 1965 шера 198-зза хийпар оатхалаши узлаши гаражни оборудоване дикал лакхъяри балха из тешамегІа хилийтари духьа. ДукхагІа йолча машинашеи механизмашеи тешшаме болх беш йоаккхаргйола ха цкъаи. ахаззейшозза йІаьхъяьй. Цун чотах шера кхоадеш дола ахча 660 эзар сомага дІакхоач. Дукха ха я заводага доазол дехьарча а мехка чухьарча а потребителашкара рекламацеш ца йоагІа.

Группеи посташи хан-ханнахьа хьеж электроэнерги, хий, Іы мел дІаухийт. Халкъа контролерий предложенех 1966 шера чакхъяха аьнна шовзткъа пунктах латташ йола мероприятеш оттаяьй администраце, хІаьта хІанзале а цхьадолча даькъе укх шера пхе бетта уж чакхъяхарах 50,4 эзар киловатт-сахьат электроэнергии 17 тонн Іыи кхояьй.

Халкъа контролераша доккха дакъа лоац металл кходара тІайийца декхараш мишта кхоачашду хьожача. Технологи эргаяьккха тоаярен чура кхоачамаш оарцагІдахареи чотах укх шера пхе бетта 32 тонн металл кходаьд, хІаьта цунах планал совгІа хьаьй тайп-тайпара 62 механизм.

Халкъа тІахьожама группо техкад цахаддаш йола планировани производствана юкъе мишта кхухь а балха ханах пайда мишта эц а. Баьча тохкамо хьахьекхар, ритмичность даим телхаеш хилар, дукхха а дукхагІа йола продукци кхоалагІча декаде арахецаш хилар. Бетта юххье мело еш а Іайя, тІехьагІа ишта чухехкар бахьан долаш балха ха чакхъяьнначул тІехьагІа а мукъача деношка а болх бе безаш хулар, хІаьта из гІулакх воча оагІорахьара Іаткъар къахьегам вІаштІехьбаккхара, болхлой дисциплина чІоагІъяра, цо предприятена зенаш дора.

Халкъа тІахьожама группо еннача предложенех администраце дийхкар мукъача деношка балхаш делга, станочникашта балха моттиг ханнахьа кийчъяйтар духьа гІо деш бола болхлой цхьа сахьат хьалхагІа балха хьаухаргболаш оттадир, бокхагІа бола мастераш декхарийла бир бригадашта шоллагІча дийнахьа бергболча балха заданеш тела. Тоабенниаб къахьегама дисциплина чІоагІъяра коллективана юкъе бу кхетама болх. Цу доллача хІамаех дика беркат даьлар. Дукхха а дикагІа тоаденнад къахьегам вІаштІехьбоаккхилга, балха ханах пайда дикагІа эца а укх тІехьарча бетташка 30 процентага кхаччалца йола товарни продукци хьалхарча декаде арахеца а баьннаб.

Дукха ха йоацаш парте Грозненски горкома бюрос дийцар гаражни оборудоване завода юххьанцарча партийни организаце халкъа тІахьожама группанеи посташтеи деча кулгалах дола дош. ДикагІа йола оагІонаш белгал а яьха, горкома бюрос хьахьекхар партийни бюрос халкъа тІахьожама кулгалдеча кхоачамбоацараши теркал ца деш хІамаши хилар.

Партийни бюрос, профсоюза завкомо, комсомола комитето йоакхо яц халкъа тІахьожама болх шерра дІабовзийтара, дикагІа йола опыт хьавІашагІа а техе, из ерригача коллективага дІакхоачаргйолаш яц. Профсоюзнии комсомольскии организацешкара халкъа тІахьожама группаи постийн членаша шоаш баьча балхах цІаккха а отчет еннаяц шоай организацешта.

Администраце гІулакхашта тІахьожам лоаттабеча парторганизаце комиссей, профсоюза заводской комитета общественни тІахьожама комиссей дукккхача членаша кІезига дакъа лоац халкъа тІахьожама балха юкъе, хІаьта партийни бюрос массаза а вІаши тарбеш лелабац цу комиссей болх, тоъал лакхбац тІадилла общественни гІулакх кхоачашдара хьалхара коммунистий бехктокхам. КІезига новкъостал ду «Комсомольски прожектора» штаба.

Халкъа тІахьожама группа хІанз а кхоачаш Іомале а йолаеннац планировани экономически стимулированеи кердача системага яккха завод кийчъярца дувзаденна дешаш. ХІаьта а, кхоачашде дезаш, данза зиса дукха хІамаш да производстве. БелгагІа аьлча лертІа даккха деза кийчача продукцена реализаци яра гІулакх. Продукцена реализаци яра план хІанз укх сахьата йиэза кхоачашъеш яц завод. МассайолІча бригаде отта а яь бокъонца чакхъяккха еза боахама расчет, къаьстта хІара болхлочунга шийга дІакхачийта еза боахама расчета план. Къахьегам Іилман ларда тІа вІаштІехьбаккхара мероприятеш кийчъе а уж чакхъяха а еза.

КПСС XXIII-ча съезда решенешка аьннал, халкъа тІахьожамо кхы а чІоагІагІа дакъа лаца деза производстваи капитальни вложенейи эффективность лакхъяр, керда техника юкъеккхувлар, продукце дикал тоаяр, паччахьалкхен дисциплина чІоагІъяр духьа деррига халкъо лоаттабеча къовсама юкъе.

Завода партийни организаци декхарийла я халкъа тІахьожама группаи постийн балхага даим хьожаш хила, цар дІалолалаь керда гІулакх массаза а хьаллаца, коллектива хьалхашка латта декхараш кхоачашдара даькъе шийн кхоачарагІа бола гІончий царех лархІа.

В. РАДКЕВИЧ.

Оренбурге юрта боахама къахьегамхой йоккха йоакхо еш ба лаьтташ дІайийна хІамаш дукхагІа хьувкъаш хилийтара. Нагахьа санна хьалха чуийдеча дерригача ялата дукхал из дІадув майдаш алсамъяхара чотах дегІаухаш хинналe, тІаккха хІанз керттера лостам хьувкъамаш алсамдоахилга долаш ба.

Из проблема кхоачашъелга творчески леладара масал да Бузулукски районерча Чкалова цІерахча колхоза ялат леладерий опыт. Укхаза порядка тІа даьккхад фун гІулакх, шерра юкъенкхухь удобренеш, йокъалца къовсам лоаттабе новкъостал ду хий дехкара системо. Хий дехкача лаьттай 1.590 гектара тІа болх беш я 16 хий детта агрегат, царех 10 я 110 метр шорал чулоацаш.

Сурта тІа: хий дехкара система управлене начальник Матросов Ивани (аьрдехьарвар) колхоза председатель Арцышевский Александри хий дехкача кхай тІарча кІига хьожаш ба.

В. КЛИПИНИЦЕРА сурт.
ТАСС фотохроника.

Дукха ха яц Кодзоев Макшарип Трубно-инструментальни базе токара ученикалла хьаийца. Мастера Сердечкин Евгений Ивановича шийна хьахьехар теркам тІабохийтташ хьаэц Макшарипа. Наьха новкъостал ца эшаш турбашта обработка е Іомавеннав из. Эздел долаш, безаме, Іымерзава из новкъосташца а шийла боккхагІбаращца а. Къахьегача кагирхой сайрийнарча школе деша вагІа Кодзоев. Школе хьехархоша луш йолча знанеша моллагІа задани кхоачашъе новкъостал ду Кодзоев Макшарипа. ХІанзчул тІехьагІа ши бутт балалехьа токара говзал караерзаль а ваьнна ше болх бе волалургва Макшарип.

Сурта тІа: (аьрдехьара аьттехьа) мастер Сердечкин Евгений Ивановичагара задани хьаэцаш ва Макшарип.

М. Монеева сурти тексти.

СИХАГІЕИ ДАРЕГІЕИ ТОХА БУРУВ

ХАЛКЪА боахам дегІабоалабара пхе шера планах йолча КПСС XXIII-ча съезда Директиваш тІа белгалдаьккха да мехкдаьттаи газовии промышленность сихха дегІайоалаяра дикагІйола методаш мехкдаьтта доаккхача юкъе кхахьа езилга.

Из дика кхетадеча Карабулакски бурув деттача контора бурув деттараша балха юкъе кхухь уж методаш. Бурувдеттараша беррига низ тІабахийта къахьег сихагІеи дукхагІеи бурув тохара, цунга дІадодар лохагІа хилийтара. Ер шу доладелча денз бурувдеттараша теха бурув 21 эзар метр я. Из планах лаьрхІачул дукха дукхагІа да. ШоллагІча квартале бурувдеттараша паччахьалкхенна кходаь ахча 40 эзар сом да.

Керда техникеи дикагІйола технологии балха юкъе а кхухьаш хьинаре къахьийгад бурувдеттараша. Бурув тохара процессаш сихагІа кхоачашъе вІаштІехьдоалийта дукха механизмаш я буровойшка болх беш. Царна юкъе да электрически пневматически дІоагІаш, поворотни кранаш, спуско-подъемни операцешта механизаци ю установкаш, гидромешалкаш, кхыйола техника.

ЗІамига диаметр йолча осташца бурув деттаро къахьегама овсарле 15—17 процент лакхъю. Цо торо хулийт дукха средствaш кхое. ХІанзлехьа зІамига диаметр йолча осташца теха бурув 1430 метр я, шера лаьрхІачул шозза дукхагІа хул из. Цун чотах укх шера паччахьалкхенна кходаь ахча 10 эзар сом да.

Боккха пайда лу ГрозНИИ конструкцех хьадаь одношарошечни осташ бурув тохача юкъе дахьаро. ХІанзлехьа уж юкъе дихьад 110, вешта аьлча шера план толамца кхоачашъяьй. Одношарошечни осташ балха юкъе дахьаро лакхъю коммерчески сухал, хІаьта шера бу пайда 32 эзар сом да.

Бурув тохача кхы а дукха кердадараш балха юкъе кхухь. Масала, цементни тІаьш вІашагІкъестадеча установка болх кхоачашбу СТС методаца. Цу методаца болх беш хилча кхою ха 48 сахьат. Цох чІоагІа пайда боал.

Тха конторерча № 139 йолча скважине эггара хьалха укх деношка насосно-компрессорни турбанка йир кумулятивни перфораци. Из метод хьаийцар «Краснодарнефтегеофизика» трестера. Перфораторaш хьалъяра а ца йоахаш цу методаца кхочашду цигара балхаш. Цо дукха ха а средствaш а кхою.

Бурув тохача эшача лоабата маркхала известковани яра а чІоагІа теркам тІабохийт укхаза. Из бахьан долаш лоабата маркхалах каст-каста боккха мах дІабода утяжителаши химически реагенташи етта ца езаш хул.

Тха буровойшка кхы а дукха я тохкаш керда техника. «Гипронефтемаш» конструкцех хьадаь автоматически гидравлически дІоагІа тохкаш да. 2700—3000 метр кІоаргачара породай образецаш хьакъоастаяра балха юкъе дихьача колонкови остех а боккха пайда баьннаб. Уж хьалаьд Грозненски ремонтно-механически завода конструкцех.

Укх шера хьал мел ю вышкаш сетеви графиках хьалъю. Цу методаца вышкаш хьалъеш йоаккха ха 10 ди-бийса кІезигагІа хул. Сетеви графиках укх шера хьалъяьй 8 вышка. Вышкаш хьалъечар укх шера паччахьалкхенна кходаь ахча 46,5 эзар сом да.

Укх деношка бурувдеттараша дІаеннай эксплуатационникашка № 122 йола керда скважина. Цига бурув техад мастер нов. Бородацкий керте латтача бригадо. ХІара дийнахьи буси цу скважино лу «Іаьржа дошув» бІаь тонни я. Из скважина тохкаш болх беш хиннай мастер М. Ф. Трусов керте латта бригада. Из йиълагІа скважина дІачуеннай укх шера.

Мехкдаьтта тохкарий говзал лакхъяра царга дешийтара дукха терко ю. Кхаь саго чакхъяьккхай укх шера бархІ класс, хІаьта бархІ саго 11 класс. Тайп-тайпара производственно-технически курсаш чакхъяьхай 300 болхлочо. Царна юкъе ба токарий, лобарантий, кхыйола курсаш чакхъяьха болхлой. Дукха ба техникумашкеи институташкеи дешаш бараш а.

Дукха ха йоацаш бурувдеттача контора коллектива боккха кхаъ хилар. Бурувдеттача воккхагІволча мастера Катасонов Андрей Дмитриевича СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Указах Социалистически Къахьегама Турпал яха цІи елар. Орденаши медалаши еннай И. М. Бородацкена, В. К. Широкоступа, С. А. Эсмурзиевна, А. Х. Гомкортиевна, И. П. Акинина, кхычарна. ДІахо йоадача хана кхы а дикагІа къахьегаргда оаха, — йоах бурувдеттараша. Цар шоай дош кхоачашдергхиларах дог тийша хила мегаргва.

А. БАНАЛЮК,
тха штабе воаца корр.

ОАСАР ТЕННАД

ШАЬЛА района «Джалка» яхача совхоза йиъалагІча отделене дукха да шекара свекла дІайийна лаьтта.

Цу лаьтташта юхе я баьца дараш дІадийна участкаш а. 61 гектар дІалоац цар.

Укх шера планах хІара гектара тІара 160 центнер яккха езача 210 центнер шекара свекла яккха социалистически декхар тІаийзад шекара свекла лелаеча Шабиханова Дату, Дисаева Марусе, Осмаева Кхокхий звеньяша. Шоаш тІаийца декхараш толамца кхоачашдара участкашта ханнахьеи агротехнически хьалашкеи дика гІулакх даьд. Лаьтана кхоачамхилал минеральни удобренеш яхкар. Цар кхаш оасарах цІена да, йовкъаш йоацаш цхьатарра хоза хІатІаяьннача шекара свекла дог гІоздоакх, лакха хьувкъам хургхилара тешал да из.

ХІара гектара тІара 250 центнер шекара свекла яккха дага я со, — йоах звеньеваяс Шабиханова Дату.

Кхыча тайпара хьал да шекара свекла кхашта юхе дадача баьца дараш дІадийнача кхашка. Духхьал цхьа оасар мара, цу тІа дІайийнар фуд ховргдолаш, кхы хІама гац цу кхаш тІа. Гаргаваха кІирвенна бІарахьежача низттъа холу помидорий диткъа эсала хьалгаш.

— Баьца дараш тІехьа дІадийра, — йоах бригадира Эльдаров Іалве, цудухьа нийсденнад укх тайпара гІулакх ала гІерташ.

Помидораш дІайийнача кхашта юхе нарсаш я. Из хьал да царга а. Дукха толашагІа дац хохаш дІабийнача кхашкара хьал а. Уж тІехьа дІабийнаьга дац, из да хьатІадаьннача оасаро лаьттанцара еррига пайдаьера веществаш дІаозалга.

Цу деригане бахьан фуд? Из да, баьца дараш доархІаме культура а ца лоархІаш царна гулакх делга отделене кулгалхоша тасса леладелга.

Бе-башха доацаш тесса леладе йиш яц баьца дараштa гІулакх делга. 61 гектар кІезига яц. Цкъа дІайийна йолаш беррига низ тІабахийта беза хІара гектара тІара лакха хьувкъам кхебара. Цу тІа цу гІулакха мел эша хьалаш долаш да. Обработка еш цхьанна а культурана юкъе башхало хила йиш яц.

Шовзткъа саг чувоагІаш шиъ звено я баьца дараштa гІулакх деш. Хетаргахьа сов дукха оасар тІадаларах ерригача майдана обработка е кхоабац уж. Кхыча боахамашка санна цхьан-шин кирандийнахьа беррига нах арабоахаш воскресникаш де деза укхаза. «Даь оасар доаду, ІотІаелхача йоачаша» яха уйла я укхазарча кулгалхой. Цхьабакъда, баьца даарий растенеш дегІа а яьхка кхы уж вІалийта оасара могаргдоацилга хац царна. ХІанз кхы тІехьа а доаккхаш лаьрхха дІадоладе деза баьца дараштa обработка яра гІулакх.

О. КОДЗОЕВ.

ТАЙП-ТАЙПАРА ДА ГІУЛАКХАШ

Шура йохкара кхоалагІча квартала план хІанзале кхоачашъяьй «Кавказ» яхача колхозо. ДІаяхача хана хІара кхоабача Іаттагара яьккха шура соахка цу ханаца нийсйича 114 килограмм совгІа я.

Колхозе хьалха латтача доярка Дебирова Кубикас пхе бетта хІара кхоабача Іаттагара 1100 килограмм гаргга шура яьккхай.

Къахьегама дика толамаш даьхад укх шера «Дружба» яхача юртбоахама артела колхозхоша. Паччахьалкхенга шура йохкара хьалхарча ах шера план 135 процент кхоачашъяьй цар. Цу хана соахка яьккхачунца нийсйича хІара кхоабача Іаттагара йоаккха шура 130 килограмм совгІа я укх шера.

Из толам баккхара кІезига къахьийгадац ферма заведующе Юшков Зауде. Дика вІаштІехьлаьккхад укхаза къахьегама учет делаелга, шерра яьржай социалистически яхь.

Хьалхарча ах шера паччахьалкхенга шура йохкара план хІанзале 117 процент кхоачашъяьй «Октябра 40 шу» яхача колхоза хьайбаш леладераша а. Цхьабакъда, шоай торонашка хьежжа болх бац цига. ДІадахача шера хІара беттача Іаттагара йоаккхаш хинначул 58 килограмм мара совъяьккхац шура.

Цу боахаме йоаггІа йоакхо яц доакъара база чІоагІъяра. Цонашкара буц кхоачаеннай, хІаьта доахан доажаде цхьаккха хІама дІайийнаяц. ХІанз цу колхоза ферма хІара Іатто кхаь килограммал совгІа шура лац. Экспарцет я боахаме дІайийна. Из хьокха а хьокхаш хьайбашта теза мегаргья. Цхьабакъда, из цига деш дац.

Б. СЕРИКОВА,
Гудермесски районни производственни юртбоахама управлене керттера зоотехник.

«ТРИБУНА ЛЮДУ»:

ВЕРМАХТ БЕХКАЗА ЯККХА ХІАНА ГІЕРТ БОНН

УКХ тІеххьарча шерашка Малхбузехьа, къаьстта а Бонне, арадувла даьннад гитлеровски эскар бехказа даккха, цу эскаро дунен халкъашта юкъерча законашка хьежжа тІом баь хилар, маьрша бахача нахаца оакхарий хьисапе къизал лелаяьраши царна низаш даьраши СС бІунаши гестапои мара ца хилар хьахьокха гІерташ болча автораша яздаь «балхаш». Цу юккъе гІолла Малхбузехьарча Германе тІа-тІа дукхагІа гуччахьа дувц гитлеровски эскара традицеш бундесвере юхаоттаяра хьакъехьа.

АПН газет дешараштa могаю цІи хезача польски журналиста Мариан Подковинске язъяь «Трибуна люду» яхача газета тІа кепатеха араяьнна, буржуазни историкий «тохкамий» харц чулоацам гучабоаккхаш йола статья.

ГИТЛЕРОВЦАША Польше даь зуламаш тахкара йолча Керттерча комиссеи ПНР тІема исторически институтои вІашагІтеха дукха ха йоацаш хиннача Іилман конференце хьалхашка ера Іалаьмате йІаьхий, дунен общественноста хІанзалца кІезига йовзаш хинна, дІалаьцача Польша территоре тІа гитлеровски вермахто боабаьча нахах йола документальни материал.

Д-ра Ш. Датнереи полковника Л. Гежогеи конференце яьча керттерча докладашка гучадоаких, малхбузенгермански историкаш гитлеровски эскар бехказа даккха, беррига бехк СС-аи гестапонеи дІатІабилла гІерташ хилар.

Кхыметтел ФРГ цхьаболча цІенхашттарча, масала, Мартан Брошат санна болча, историкаша а, сентябрьски кампани йолчеи Польша фашисташа дІалаьцачеи хана граждански нах Іалаьмате дукха боабаь хилар бакъ а деш, уж нах боабара гІулакх «латаш долча бІуний тІемашка чІоагГІа болх баьча СС подразделенешеи полицеи» даьрг лаьрхІар. Уж тайпа аргументаш увттаю историка Кранигальса. Варшавски восстани хиннача хана Іалаьмате дукха нах боабаь хилар хьа а хойташ, цо берригa бехк дІатІабулл духхьал СС соединенешта. ХІаьта цига мел хиннача хІамашца цхьаккха тайпа гІулакх хиннарг а яц вермахт.

Документаша харц ду из. ДІалаьцача Польша территоре тІа СС-и вермахти шоайла дага а ювлаш нах боабеш хинна хилар хьахьокхаш дола вермахта дукккха приказаш доаладир полковника Гежога ше доклад еча хана. Цар боабир тІем тІа плен бигараш, граждански нах, партизанаш. ХІаьта, нагахьа санна вермахта операцеш ювца вай доахке, алхха тІема маІан долаш цхьаккха а яц царна юкъе.

Билгораяи Замостьяи районе «Вервольф» яхачеи Люблински воеводстверча «Штурмвинд» яхачеи карательни операцешта кулгалдеш хиннар военни округа начальник инарал Газнике вар. Цу операцешка полицейски подразделенеш эскара подразделеней, мукъах яр. Укх тайпара дувцар, масала, округа штаба начальника инарала Борка приказа тІа: «16 шерагара 60 шерага кхаччалца бола берригa маІанах боабаь дІабаха беза... Операци чакхйоаккхача районашка цхьаккха хІама теркаме эца йиш яц». 1200 партизан мара воацаш 5 эзар совгІа саг вийна дІаваьккхар цу операце Люблински воеводстве бахача нахах.

Чухьежаш нах лувцилга, болх бе низагІа Германе дІакхувлилга, лувцаш чубехкилга, бовхилга — уж да уж тІема хана вермахто бокъо йоацаш леладаь гІулакхаш. ФРГ историкаша меттел, малхбузехьарча цхьаболча кхыча «тохкамхоша» а шоай курдаь бакъе гІерташ йола вермахта «дика уйлаш». Масала, английски тІема эксперта капитана Лиддел Гарт «Лоаман тІехьашкахьа» яхача шийн книжка тІа тешаве гІерт кайзеровски эскар санна доацаш вермахт тІом бара законаши бокъонаши дунен халкъашта юкъерча конвенцешка хьежжа йизза кхоачашъеш хилах. Цул чІоагІагІа эхь доадаь ювцаш йола харцо хІанзалца хьа дуненна яйзаяц!

Вермахто тІем тІа плен бигараш боабарах польски историкаша (из дош хІанз кхоачамйоллаш Іомадаь даьннад) даьча тохкамаша унзаре бакъдар хьадийлар дуненна хьалхашка. КхоалагІча рейхо капитуляци яьча хана денз долла хІама ду Малхбузен Германе вермахт бакъе гІерташ. Из тезис хьаллацай тахан шийла хьалхагІа дІабахарий тІема традицеш дІайолае гІерташ йолча бундесвера хьашташ хьаллацари НАТО-га гІолларча цун хІанзарча союзникашта бІаргагучча малхбузен-германски милитаризма позицеш чІоагІъяри духьа.

Польшерча тохкамий хІанзарча хьалаша (хІанз а ерригa материалаш йолаш вай Ілмахой беце а) хІанззе а денз бакъде йиш хулийт, халкъаш лоалла оттадарах йола гитлеровски политика чакхйоахаш хиннача керттерча низех цаІ тешшаме вермахт хинна хилар. Цун тІема низ хиннабецаре Европа халкъаш доадаь дІадахара политика кхоачашъе йиш хургъяцар.

Нагахьа санна ханна барт вІашагІа ца кхеташ йола моттигаш, цхьан оагІорахьара, эскара кулгала а, вокх оагІорахьара, СС-аи гестапонеи а юкъе нийслуш хиннаяле а, уж тактически маІан долаш мара хиннаяц. Нагахьа санна, масала, эскара балха кулгаш эшаш хилча, нах боабеш хиннабац. Гиммлера буташ хиннабар уж, хІана аьлча боабара ха тІехьайоаккхилга мара из доацилга шийна ховш хиннадаь.

Конференце иштта цІераш яьхар Польше боабаьча наха хьалхара бехктокхаме болча вермахта инаралийи эпсарийи. ХІаьта царех дуккха бараш мукъах хІанз а тІехьа сатийнна ФРГ-е бахаш а пенсеца шортта Іалашбеш а хинна хиннаб. Нагахьа санна цкъаза из вале а е кхы вале а вола эсэсовец е гестаповец ше даь зуламаш бахьан долаш малхбузенгермански суда хьалхашка эттача а, тІаккха гитлеровски вермахт шийн бокъонах йоаких.

Иштача хьалашка документашца дика вІаштІехьъяьккха, дукха нах боабарах бехке бола нах бехктокхаме озача хана керттера документ а хинна дІаоттаргйолаш йола тІема зуламхой йизза список оттаянза яргъяц цхьаккха дича а.

Мариан ПОДКОВИНСКИЙ,
польски журналист.
(АПН).

Варшава, июнь.

Дуне цхьан кIирах

ПРЕЗИДЕНТА ДЕ ГОЛЛА ВИЗИТ

Франце Президента инарал де Голль доттагIала визитаца Советски Союзе варах дунен халкъашта юкъера откликаш дукха хиларо хьахьокх из событи дерригача дунен тIа лоархIаме хилар. Из Советски Союзе вар, доазол дехьарча кепайоазоно СССР-еи Францеи кулгалхошта юкъерча переговорех маьллара, советско-французски «лакхехьарчар совещани» чIоагIа уйла тIаяхийта теркалъеш я дуккхача мехкашка.

Шенхаштта кхерам болаш долча дунен халкъашта юкъерча хьало социалистически мехкий общественностен паччахьалкхен деятелийи сахьовзадаь Iац США-с Къулба-Малхбоален Азе лелабу авантюристически никъ лархIа а боагIаш кхераме лоархI Малхбузехьарча хIамах дикагIа сакхувш болча, кхетарца уйла еш болча политически деятелаша. Сакхетамца уйла яро, вахаро ше Малхбузен Европа дуккхача деятелашта хьалхадоах континентера хьал дертIадоаккхаргдола, европейски кхерамзле Iалашъергйолеи чIоагIъергйолеи средстваш лахаза ярг ца хилар. Эггара хьалха из кхетадаьрех цаI ва Франце Президент де Голль. Вай мехка из вале тоъал дукха ха хьалхагIа дена тоаденна хьадоагIаш дар советско-французски гIулакхаш. Франце Президента хIанзара визит уж гIулакхаш дIахо тоадараи кIоаргдараи йола кийчо лоархIаш я. ХIаьта цо дикагIча оагIорахьара воздействи ца е йиш яц хIанзарча хьалашка Iалаьмате лоархIаме йолча европейски паччахьалкхенашна юха а цхьана гIулакхаш леладара процесс — континенте кхерамзле Iалашъяра, тIема кхерам дIабаккхара эггара лоархIамегIа долча хьала.

Цудухьа геттара чIоагIа раьза хинна тIаэц дунен общественносто Советски Союза кулгалхоштеи Франце Президентаи юкъера переговораш дIа-юха дувцар кхетадечеи дег тIарча къамаьлийн хьалашка еш я яхаш ду хоамаш. «Круа» яхача французски газето белгалйоаккх гучабаьнна «барта гIоргдола наькъаш лахарцеи консультацеш дегIаккхувларцеи бола вIаши юкъера безам». «Насьон» яхача газето «чIоагIа пайлана» «переговораш я йоах царех, хIаьта дIахо укх деша тIа соц цун уйла: «ХIанз дена дIа кхетадеш да инарала де Голла бихьа никъ юкъарчал доацацаш хьашт долаш болча шин мехка хинна ца Iеш, иштта еррига Европана а машара гIулакха а боккха лоархIам болаш хилар». «Жольнеж вольности» яхача польски газето хIанз европейски континенте гучадувлаш дола бакъахьара хIамаш санна лоархI де Голла визит. Газета хетачох, цо новкъостал ду дунен халкъашта юкъера гIулакхаш тоадара, керда торонаш хьаелл Малхбоаленнеи Малхбузеннеи юкъера гIулакхаш кIаьлдара. «Руде право» яхача чехословацки газето белгалдоаккх, Европера гIулакхаш лертIадаха, шийлача тIемах юхедисараш дIадаха дезаш йола ха хьатIакхаьчай яхача социалистически паччахьалкхений позицешца цхьана тарлуш Францена хетараш хилар. Газето йоах, хIанзарча советско-французски переговораша чIоагIбергба шеррача общественносто малхбузехьарча мехкий правительствашта, Европера кхохкам кIаьдбараи унахцIена хилийтараи гIадерзадаь наькъаш царга бокъонца лахийтар духьа, тIахьош бола низ.

Берригаш а бац, бакъдар аьлча, цу перспективана раьза, хIаьта цхьадолча малхбузенгермански американски газеташа дувцачо цунна тешал а ду. Масала «Нью-Йорк дейли ньюса» хIанале а араяккха кхийнад Вьетнамера американски агресси соцаелга, Европера кхохкам кIаьдбелга дувцарах СССР-и Франции бехке еш йола массехк редакционни статья.

Хьалха а лелхаш Советски Союзаи Францеи юкъе хIанз еча переговорех хургдар ха гIерт цхьабола кхыча мехкий комментатораш, цар къуйс французски паччахьалкхенна керте латтачун визит йолча хана ювцача дуккхаха дунен халкъашта юкъерча лоархIамерча проблемаехи шин оагIонна юкъерча гIулакхехи малагIа дош мишта хьахьокхаргдахьогI юххера а переговораш чакх а яьнна оттаяьча официальни коммюнике тIа, яхаш. Цхьабакъда, СССР Францецара гIулакхаш дIахо дегIадоаладар Европера деррига гIулакхаш тоадеши европейски кхерамзлен проблемаш къоастаяра новкъостал деши хилар шеко йолаш дац.

ЕВРОПЕРЧА КХЕРАМЗЛЕН САГОТАГIА ДОЛА ДЕШАШ

Советски Союзаи кхыча социалистически мехкаштеи къаьстта чIоагIа хьашт долаш гIулакх да европейски кхерамзле Iалашъелга. Из декхар саготагIа хилар хьахьокх, Вашингтоно хьаллоаттабеш болча бонниски милитаристаша тIом сецачул тIехьагIа дIанийсденнача доазонашка юха а хьожилга тIагIертта дIадехаши уж ядерни герза тIакхача гIерташи хилар бахьан долаш Европа юккъе кхохкаденна латтача хьалаша. ТIа-тIа дукхагIа тIема кхерама кхувруш хулаш латт ФРГ-ах. Реваншистски уйлаш укхаза мел чIоагIа кхехкаш латт ховргда хIара денна хIана дувлац аьнна газеташ тIа арадувлача хоамашка хьежача. Гитлеровски Германи тийшача балхах СССР-ах лета 25 шу дузача дийнахьа цIаккха ца соцаш болх беш яр Бонна пропагандистски машина, нацисташ бехказа бахеи реванша иделшца атмосферах дохьаж тохеи гIерташ. Гитлер хиннавац, Советски Союз хиннай «Европера ший доал шерде» гIийртар, хIаьта «1941 шера 22 июне юкъахьыхар уж планаш», яхаш дувц «Ди вельт» яхача доккхача малхбузенгермански газето араяьккхача статья тIа, эхь ца хеташ цунах малхбузехьара немций тешабе а гIерташ. Цу таппара, ткъаь пхиъ шу даьнначул тIехьагIа боннски пресса оагIонаш тIа къайла хIама ца хьош хьаювц гIаьрахой тIом гIоттабара гитлеровски «мотиваш». Цудухьа бакъ ва «1941 шера 22-ча июнага кхоачашдаь дух хьахьокхаш йола атмосфера я хIанз Бонне» яхаш вола малхбузенгермански прогрессивни деятель Арно Бериш.

Нийсача выводаш тIа кхаьчар фашистски Германи Советски Союзах лета — гитлеровски агрессеи нацистски «рейхеи» ха чаккхъялара юхь йолаеш лета 25 шу дизарца дувзаденна историе урокаш укх деношка йоашхаш хинна доазол дехьара дукха комментатораш: машар лорабар, Европе кхерамзле Iалашъяр, — общественни строй мичча бесса яле а, зIамига а йоккха а мел йолча еррига паччахьалкхений юкъара декхар. Из декхар лоархIамеи кхоачашданза даргдоацаши хилар хьахьокх, укх тIеххьарча шерашка тайп-тайпарча паччахьалкхенаша — социалистически яраша меттал — кхерамзле Iалашъяра цхьана гIулакхаш чакх дахара хьакъехьа предложенеш теларо. Советски правительства цкъа санна дуккхаза а дIакхайкадаь, цу хьакъера кхетамца мел доза гIулакхаш, лерттIача хьалашкара доагIаш мел дола гIулакхаш хьаллаца ше кийча хилар: Европе германски ши паччахьалкхе я доазоний хьакъехьа къоастаданза диса дош дац Европе.

Шоай оагIонгахьара Советски Союзои кхыча социалистически мехкашеи предложенеш елар Европерча кхерамзлен проблемаш ювцара еррига европейски паччахьалкхений конференци гулъе аьнна. Из инициатива хьаллоац европейски общественноста шеррача гIозараша.

Европе машари кхерамзлеи чIоагIъяр духьа цхьана къовсам лоаттабарца чIоагIа хьашт хилар хьахьокхар дукха ха йоаццаш официальни визитаца СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин Финлянде ваха волча хана. «Премьер министра Косыгина вай мехка енача визито, — яздора «Пяйвян саномат» яхача фински газето, — дерригача дуненга дIахьекхар машаре дахара принципаш Европа цу къилбаседенгахьарча мIинге практически кхоачашъеш хилар. «Цу визита итогаш йоашхаш, доазол дехьарча прессо из СССР-аи Финляндеи юкъерча дикача доалахой гIулакхаш чIоагIдара дола керда тешал хинна ца Iеш Европе машари цхьана гIулакхаш леладелгеи чIоагIдара гIулакха юкъе белггалара дакъа лоацилга а да аьнна нийса соцам бир.

Газеташа теркам тIабахийтар, Вьетнамера событеш кхерамерча огIорахьара дегIаухаш хиларах шоаш чIоагIа саготделга шинна а оагIоно хьахкхайкадаь хилара, шин кхоаненца дувзаденна дола дешаш ше къестадара йола вьетнамски халкъа бокъо хьаллацара, цу дешаца хьашт долаш йолча еррига паччахьалкхенаша дакъа лоацаш европейски кхерамзленах йола комисси гулъелга пайдана хилар царна корадаь хилара, ядерни грез доаржа ца дара хьакъехьа сихагIа дунен халкъашта юкъера соглашени елга цар дийца хилара, и кх. дI.

ДIахора перспективаш сийрдаялари Европа кхерамзлен проблемаш къоастаяра хьалаш тоадалари санна лорхI доазол дехьарча прессо Франце Президент де Голль СССР-е вена хIанзара визит а.

И. ЛАПИЦКИЙ,
(ТАСС).

ЛЕНИНГРАД. Смольне чакхдаьлар аргIанна дола Советски Iаьдала 50-гIа шу дизара хетадаь Октябрах лаьца докладашлекцеш ешилга. «Парти — Октябро яьха котолонаш граждански тIема шерашка лораелга вIаштIехьдаькхар» яха доклад йир исторически Iилмай доктора Н. Ф. Кузьмина.

ВIашагIкхийттача дакъа лоацаш бар къаьна большевикаш Сийлахь-боккхача Октябра а граждански тIема а ветеранаш.

СУРТА ТIА: аьрдехьа — Смольне актови зале Октябрах лаьца йола доклад еш латт. аьттехьа — ленинградцашта юкъе латта Советски Союза Маршал С. М. Буденный.

А. Бахарева сурт.
ТАСС фотохроника.

КАГИРХОША ШОАЙ ЦIЕЙ ДЕЗДИР

IУРРА дена сатийна яцар самардийнахьа еррига Грозный, из тамаш а яц. Цу дийнахьа кагирхой цIей дездеш йиьлагIа республикански фестиваль хилар.

...Сайрийна пхи сахьат даьнна ха. Комсомольская яхача улица тIа вIашагIбетталу кагий нахи мехкарийн. Укхаза ба пионераш а.

Лозунгашца, транспоранташца кийчъенна колоннаш В. И. Ленина цIерахча майдагахьа дIайолх. Эггара хьалха ба мотоциклисташи велосипедисташи. Гучайоал байракхаш яхьаш боагIарий колонна. Ма дукхеи тайп-тайпареи я уж! Цу колонна тIеххьа - тIехьа боагIа дешархой спортсменаш. Спорта тайп - тайпара тайпаш дезаш уж хилар хьахьокх царна тIаювхача тайп-тайпарча костюмаша. Белггала бар царна юкъе летчикаш хила безам бараш — космос караерзаергъяраш. Иштта хоза кийчбенна ба города профессионально-технически училищай дешархой а. ХьайоагIача колоннащара хьа а къаьста байдда хьатIабаьхкача № 11 йолча профтехучилищаи № 50 йолча школаи дешархоша В. И. Ленина памятника гоннахьа зизаш Iодохк.

«Тха продукци». Из йоазув тIадоалла машина хьалха а йолаш (цу чу кIа, хьажкIа, свекла, коартолаш, ябакхаш, кхыйола юртбоахама культураш) тIеххьа йоагIа республика районний комсомольско - кагирхой бригадаш. «Паччахьалкхенна ялат дIачудалара тхоашта хьалхашка латта декхараш ханал хьалха кхоачашдергда оаха», «Ниа а хьинар а йхо-дергIац дика хьувкъам ихебара» — уж а кхыйола а хоза лозунгаш я царна бе йоахкаш.

Парад йистеьнначул тIехьагIа берригаш «Динамо» яхача стадионе болх. Цига цIаькха а чакхъяьлар колоннаш, цхьабакъда, укхаза массарел хьалха яр 1917-ча шера революци яьккхарий граждански Сийлахь-боккхача Дай мехкеи тIемашка дакъа лоацаш хиннарий колоннаш. Массане а тIоараш детт уж чакхбоалаш.

Фестиваль хьаелл ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома секретара нов. Кириллова. Массанена а даькъала дувц цо кагирхой деза Ди. Цул тIехьагIа доладу спортивни цIей. Йоккхеи тайп-тайпареи я спорт дукха езачар кийчъяь программа. Укхаза хилар велосипедистий, мотоциклистий массови заезда финиш, СССР-а спорта мастерий, цхьоалагIа разрядаш ярий хьокхама группови выступленеш, ВЛКСМ Грозненски горкома кубок яккхара волейболах, баскетболах, истола тIарча теннисах ловзаш финальни яхьаш...

Цу ханна доккха цIей дар В. И. Ленина цIерахча майдан тIа а. Укхаза из майда хьалйизза хиннача наха хьалхашка «Красный молот» завода культура цIен художественни самодеятельноста коллективо доккха концерт оттадир. Программа йоккхеи тайп-тайпарча номерехи яр. Масала, советски, доазол дехьарча цIи хеззача композиторий иллеш, халкъий халхараш, тайп-тайпара дешараш и. кх. дI. Геттара сакъердаме яр кагирхой денна хетаяь кинофестиваль а. Цул тIехьагIа хилир кагирхой факельни шестви праздничи фейерверки.

Къаьстта сакъердаме яр С. М. Кирова цIерахча культураи салоIамеи парке. Укхаза хилар кагирхой бал. Илли дикагIа даккхара, халха валара, стихотворенеш ешара конкурсаш, халхарий сайре, тайп-тайпара ловзараш, викторинаш яр программа юкъе. Локхаш яр духовойи эстрадни оркестраш, болх беш яр кинолекторий. ХIаьта музыкальни раковине хинначунна йиш хилар Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен филармоне симфонически оркестра концертага ладувгIа. ТIаккха «Комсомольское племя» яхача газета устни выпуск йир цига.

«Нохч-ГIалгIайчен кагирхой йиъ-лагIча фестивала дипломант». Из цIи яккхара конкурс кхайкаьяр парка Зелени театре хиннача доккхача фестивальни концерте. Конкурсе дакъа лоацаш хиннача дуккхача кагирхой из яккха вIаштIехьа а даьлар.

Города юкъе хинна ца Iеш, сакъердаме яр йистошка а. Масала, художественни самодеятельноста доккха концерташ, халхараш, ловзараш, кинолектореш юкъе йолча программех кагирхой сайренаш хилар Н. К. Крупская, Пролетбата цIерахча культура Щеношка, А. М. Горьке цIерахча клубе, кхы дуккханахьа. Лоацца аьлча, заггIе елаш, екаш яр 27-ча июне Грозный. Бийса яххалца хилар къоначар оазаш, музыка.

А. ЦИЦКИЕВА.

IАДИКА ХИЙЛА, ШКОЛА

Дешархоех, хьехархоех, дай-ноаноех хьалйизза яр укх деношка Грозенерча № 55 йолча юкъерча школа актови зал. Укхаза хилар школа дийша йистеьккхачар сайре. Из яр цар школе юххера хулаш йола сайре. Сайренга баьхкараш цхьайттлагIча классашка дешаш хиннараш бар.

Белаш, дувцанза дисар дIа-юха дувцаш ба дешархой. Трибуна тIа ва школа директор Выхристюк Михаил Степанович. Цо йоах: «Шерра хьайийлай шоана вахара наIараш. Цхьабараш укх шерре а вузашка, техникумашка, училищашка кхы а дIахо деша гIоргба, шоллагIбараш балхашка. Шоаш миччахьа хуле а шоай хьехархой. школа сий лорадеш хилалаш. Ираз долаш хилда шун вахар»!.

Дуккха дикеи хозеи баракъа, кога гIирс, кIадаш арахецаргда укх шера Киргизе.

Фрунзенски трикотажни фабрике дукха ха йоаццаш болх бе йолаеннай баракъаш тегача цехий керда корпус. Укхаза тегаргья кхалнаьха костюмаш, кочамаш, маIача наьха кочамаш, чухьа дувхаду баракъаш.

Пятилетка хьалхарча шера предприяте тикашка дIачулургья итт миллион гаргга лакххара дикал йола трикотажни хIамаш.

Сурта тIа: Фрунзенски трикотажни фабрика баракъаш тегача цехий керда здани.

А. Полякова сурт.
ТАСС фотохроника.

Цу тайпара къамаьлаш дир цу школе физика хьехача Бородин Сергей Дмитриевича, цхьайттлагIча «Б» классе кулгалхо хиннача Шальковская Валентина Тихоновнас, кхыбар.

Атта дац цхьайтта шера шоашка хьаькъал деннарашцара, шоаш кхебараштцара къаста. Цхьабакъда, цIаккха дагара яргIйоаца школа, дукха безабенна хьехархой, шоайла хоттаденна доттагIал из дийцар дийша йистебаьннача Вахаева Замас, Сорокина Тоняс, Нинциева Маликас, Куликов Виктора, кхыбараша.

Цул тIехьагIа дийша йистебаьннарашта аттестаташ а, хIаьта тIехдика дийшачарна медалаш а дIаелар. Белгалдаккха деза укх шера цхьайттлагIча шинна а классе дешаш хиннача 47 дешархочох иттне дошон дотои медалаш яьхалга. Дошо медалаш яьхараш: Вахаева Зама, Сорокина Тоня, Щербакова Люда, Обозная Галя, дото медалаш еннай Терентьева Людайна, Нинциева Маликайна, Федосеева Зояйна, Куликов Виктора, Реуцкая Людайна, Раенко Зинайна.

И. ГОРИДЬКО.
Грознерча № 55 йолча школа хьехархо.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ТIА-ТIА ДУКХАГIА ЗЕНАШ ХУЛ КАРАТЕЛАШТА

ХАНОЙ, 25 июнь. (ТАСС). 300 американски 200 совгIа къулбехьенвьетнамски марионеточни эскари салте вийна, човнаш яь, плен воалаваьвар Къулбехьен Вьетнам муньаьйнхара эскара бIухоша 8-ча июне Тхуэзумот яхача провинца № 13 йолча шоссе тIа баьча тIем тIа, яхаш хоам бу ВИА агентства, нийсъяьчул тIехьагIа Мукъален агентство кьакхайкаьча даннеш тIа а бегIа. Цу тIем тIа патриоташа моастIагIчун массехк танки грузовики хьаьикхай, 7 самолети 1 вертолети чуяйтай.

МоастагIчоа, дика камаьхала а йоалаш, хIамаш дIахо а етташ ба Нуангнай яхача провинцера Мукъален эскара бIухой а. ВИА агентства ихад.

беча хоамах, 11-чеи 12-чеи июне шин дийнахьа № 1 йолча шоссена юххе Нуангнай яхача города къулбехьенгахьа 17 километр мара гаьна йоаццаш цар йохаьй моастагIчун ши батальони цхьа ротеи совгIа. Цул совгIа моастагIчун шиъ бронетранспортер йоагаьй цар.

Цу юкъа Бариа яхача провинцерча патриоташа 20 дийнахьа яьча, 4-ча июне чакхъяьннача рейсах а вийна а човнаш яь а 1020 салте ва моастагIчун, цу даькъе 955 американски агрессор а воалаш. Цу юкъа цар чуяйтай моастагIчун 2 самолет, 13 вертолет, йохаьй 4 проиетранспортер, Iалаьмате дукха тайп-тайпара герз хьадаьк ихад.

БЕКХАМ ХУРГБА!

Дукха ха йоаццаш Вьетнаме хиннай юристий демократий Дерригдунен халкъашта юкъерча ассоциаце следственни комисси. Ший хана гитлеровски оакхараштa суд еча нюрнбергски трибунале дакъа лоацаш хиннача США-с хIанз цар гIулакхашта тарра дараш леладелга хьахьокхаш йола материалаш кийчъяьй цо.

1925 шера тIайийца Женевски конвенци телха а еш, машаре бахача наха газаш, ядохимикаташ етт цар. Бомбаш етт машарерча городаштеи юрташтеи, Шеча ЖIарга знакаш йолча объекташта а етташ. Следственни комиссе хоам ма барра, туберкулезни диспансерий 50 корпус американски бомбаша йохаяьй. ХIаьта дукха ха йоаццаш Намдиньера больница а хIалакьяьй.

Цу къизача гIулакхех кхоачам а ца беш, кхы а нийрчагIа дараш ду хIанз агрессораша. ДРВ ирригацеи энергетикаи министерства дукха ха йоаццаш яьча заявлене тIа аьннад «адамий сибат доацача американски империалисташа Къилбаседа Вьетнамерча гидротехнически гIирсаштеи дамбаштеи бомбаш етт», аьнна. Цу гIирсаша дуга дувча кхашкара хий дIаухийт. Уж дохадаро миллионаш бола нах халача хьала тIа увттабу. Вьетнамерча тIема кхы чIоагIагIа эскалаци е кийчлуш ба агрессораш.

«Сона дагайох, — йоах РСФСР Лекхехьарча суда председатела нов. Смирнова, — Нюрнбергски процесс. Гитлеровцашта цун приговорах яь суд тIехьагIа могайир ООН-а Генеральни Ассамблеяс.

Нюрнбергски процессе дакъа лоацаш се хиннадаь, се советски юрист воландаь аз дег чура хьаллоац американски агресси соцаяр дIадехаш бола цIена дог-уйла йола беррига нах».

АПН.

КУБА. Машара гIулакха чIоагIа кхераме йолаш цхьа провокаци йир дукха ха йоаццаш Гуантанамо американски салташа — США база территоре тIара топ теха вийра кубински пограничник Луис Рамирес Лопас.

СУРТА ТIА: укх моттиге ший чIоагIален чу вийнав Луис Рамирес. Кхыметтел хIанз а йисай цIий лераш бетонни ий тIа.

В. Ласкарева сурт.
ТАСС фотохроника.

...ДИ ТОХАНЗАР

ФЕЛЬЕТОН

АЗ ДЕР ма де, аз яхар де, — цу тайпара хьехам беш хиннаб йоах хьалха молла шийна гонахьарча бусалбашта. Цу дешай маIан дукха философски кIоаргале йолаш ца хилар хIанз моллагIчо а кхетадергда, бакъда цхьанне а алга дац уж дешаш ший хана низ болаш хиннадац аьнна. Цар моллана таро луш хиннай ше ший хьашт дар а леладеш, шийх тешача нахага ше яххар дайта. Лоацца аьлча, ший тайпара йола молла чIоагIале хиннай из.

Бакъда, хIанз ханаш хувцаеннай, хувцабеннаб наьха кхетам а. ХIанз царна кхетам луш вар ший гIулакхашца, дерригача вахарца шийгара хьокхам луш хила веза.

Вай хана хала да «аз дер ма де, аз яхар де» яхача молла хьехамех нах Iехабе. Саго дувцар а дер а цаI хила деза, цудухьа оал, сага гIулакхаш — цун кизга да, аьле. Цу кизга ше ма варра хьахьокх из дика вале а во вале а, цо леладу гIулакхаш цIено дале а бIеха дале а. Цхьан юкъа шийх йоагха во оамалаш хьулае тарлургда сага, бакъда гале чу елла юа гучайоал, хIаьта цу тайпара бакъдоацар а дукха гаьна далац.

Юртахошта ше волчча бесса юххьанца дIа ца воввийта тардалар Наьсарен района Альте-Юртарче юххьанцарча школа хьехархочунна Мальсагов Къовде Султангире. Дукха ха яр из цхьабараша во саг вац, вокхар бIеха саг ва яхаш къуйсе. Кхы из мара дувца хIама дац яхаш вувцаш вацар из Альте-Юрта бахача наха. Дале а хIанз укх сахьате альтеюртахой дахачоа - деначоа юкъе тIеххьара моттиг дIалацац Мальсагов Султангирех долча къамаьлаша.

— Фу юхь ийце вода-те из ше хьехаш долча берашта дуьхьал? — ховтт цхьаццаволчо.

Из хаттар цхьаннена дагадохаргдацар вай хана «аз дер ма де, аз яхар де», яхача молла принципех адамаш дехаш даларе.

Уйла ел оашош.

— Бераш — вай тIехьале я. Берел деза цхьаккха хIама дац вай мехка, — дувц Султангире ше хьехаш долча берашта, — даьшта, ноаношта деза кхеллад бераш.

«Хьа бераш хьона хIана дезацте» — шо-шоашца уйлаш ю цо хьехаш долча 1-чеи, 2-чеи классашкарча бераша.

— Сатем боззаш даьшта шоай берашта эшаш хIама хилча, — батах модз хьекхача санна мерза дувц цо дIахо а.

«Хьона-м ма хац хьай бераш фу дуаш дах, фу дуахаш лел» — дагаух зIамигача дешархошта. Лоацца аьлча, бераш тешац хьехархочо деча къамаьлах, бераш тешац цунгара шоашта гур кхыдар доландаь, хIаьта уж бакъахьа а тешац.

Шийна цхьайтта бер даь йолча ший сесагаца Торшхоева Совдатаца вахар Султангири. Цун йоккхагIа йоIа йиIиг Лейла классера классе а юлаш дешаш яр, массане дика дешаш я оалар шоллагIа йолча йиIигах Любаях а, лохехьарча классашка дешаш долча кхы диъ берах а. Школе даха ха йоаццаш долча цIагIарча 5 бера хургдолча иразах а цхьаккха шеко йолаш вацар.

БАКЪДА, цох кхоачамбеш вацар вай Султангири. Со санна вола къонах ух берий бIуна юкъе воалларгвац, керда нускал а доаладаь фусам керда йоаккхаргья аз, аьнна, чIоагIо йир цо. Къонахчун дош моакказ санна чIоагIа хила деза. Дагадехар — йоалайийр Точиева Золотхан. Цул тIехьагIа хьаяха цун дикал-вол къувсаш хинна чах цхьан дагара бар — Султангири бIеха саг волга хайра царна, хIаьта Султангирена шийна ший цIагIа кашара боад этталга дика хов хург ма дий. ХIанз из ший а ше хьехача берий а уйла еча вацар. Хадданза шин эгаро лоаттадеш долча таташа фата яьар цIенах. ТIабенача дахко кIалхьара бар экхабаьб, яхаш да. Цу тайппара, цхьайтта бер далцца Торшхоева Совдатаца ваьхе Султангири веррига шийна хьавакхха гIертар эхь дайнна Золотохан.

Ший цIагIа латта гIулакх теркал а дацар Султангире. Из шийна керда нускал лохаш вар.

— Хургйий цунга гIоргйолаш саг, — аьнна хетар наха. Цхьабакъда, ишта саг хинняр. Цудухьа даха шу чакхдоаллаш Наьсарен райпо общепита болхло, Полонкоева Губати йоалайир Мальсагова. ЦIагIа деш дола таташ дукха хувцадаланзар, хIана аьлча, ше Торшхоева Совдата тIа маьре еча а, шийна тIа Полонкоева Губати йоалайича а керттерча даькъе таташ деш хиннар Золотхан яр.

Бакъда, Султангире хьехача шоай берий дукхагIа уйла е баьлар юрта баха нах. ДукхагIбараш шек бувлар: «Берашта фу дика хIама хьехаргда из санна волча саго». ХIаьта из геттара нийса уйла а яр.

ШоллагIа саг цо йоалайича аьлтийюртахой дезалашта юкъе мара дувцацар Султангире эхь дайнача гIулакхех. Султангире лечкъадаьдале а иззамо дола хIама къайладахьа кало ма дарий. Аьл хола юкъе маха атта лочкъалургба, бакъда Альте-Юрт санна йолча зIамигача юрта хала да шиъ, кхоъ сесаг лочкъае. Цундухьа, цо кхоалагIа Полонкоева Губати йоалайича из дувцаш хозар пхьегIашка, юрта совете, районо. ХIанз-хIанз ди тохарг ма дий яхаш цхьа ха яьккхар Мальсагов Султангире. Цунна ховра дукха истий кхувлалга законо могийташ доацилга. Бакъда, тIоа сийгабале а ди тохазар. Советски законаш телхадарах бехктокхаме ца озарал совгIа, цхьанне а алазар Мальсагов Султангирега «аз дер ма де, аз яхар де» яха принцип вай хана мегаш ца хилар, ший цхьайтта бер дIа а кхесса дукха истий кхувлаш лелача цун наьхе берашта хьеха моральни бокъо ца хилар. Цунах теша хала дале а, бакъда, из ишта хилар. Цо ташавир вай замалахьара Дон-Жуан ше даьр мегаргхиларах, шийна хила цхьаккха бехк ца хиларах. Цудухьа дукха ха йоаццаш йиълагIа саг йоалаяьй Султангире. Шийна ма хеттара саг я хIанз цо йоалаяьр — ший йоIа ханнара хила тарлуш йола 1947-ча шера яь Солсанова Люба.

Укхаза дувца эшаш дац Мальсагов Султангирена цхьаккха хIамах эхь ца хетилга.

— Эхьо цIийергйоацаш Iьржа я цун юхь, — йоах аьлтиюртахоша.

— Дикача къонахчо ворхI а йоалаю саг — жоп лу Султангире.

Цо хьахьокх ший торо хилча турецки Султана, а персидски шаха а цхьан хана лелаьяьчча тайпара цо гарем хьаелларгхилар.

Иштта дувца эшаш дац цхьаккха бехктокхаме ше озарг ца хиларах из тийша хилар а. Из цунах тешаргвацар ше шоллагIа саг йоалаяьчча хана юрта Совета а, районо а кулгалхоша цо хьехаш дола бераш долчара лерг лаьца ара а ваьккха, районни прокурор волча из вигавалаpе.

ВАЙ ТЕШАШ да гайна, а ганза цу дешаех цунгара хоаттам бехаргхиларах, из бехктокхаме озаргхиларах.

Укхаза динза дергдац цхьа хаттар (нагахь Альте-Юрта общественноста а, Наьсарен района прокурора а из дицлойа а аьнна ду вай из хаттар): ца кхетадеш хиннад-те Точиева Золотхана, Полонкоева Губате, Солсанова Любас кIал сесаг, цхьайтта бер долча Мальсагов Султангирега маьрел де законах а моральни а шоай цхьаккха бакъо ца хилар? МалIача сага дакъа дайна хиннаб уж?

Хеталу, сесага тIа саг йоалаяра маIа саг а, кIал сесаг йолча сагага маьре яхара кхалсаг а цхьатарра бехке я аьнна. Из ца кхетаде йиш яцар вай бувцача Золотхана а, Губате а, Любас а. Из ца кхетадарах дац цар цхьайтта бери нанеи дахарах а дохадаь, цадоагIа маьрел дар, из да царна сагах къа а нахах эхь а ца хетар.

Докхха, бехктокхаме да хьехархочун декхар. Тешаме, хьаькъале саг хьалхеве декхарийле ва из. Ше тешаме, хьаькъале, цIена воацача сагага кхоачашдулаpгдолаш декхар дац из.

Сага гIулакхаш — цун кизга да йоах. Геттара Iаьржа бIаха хьагу цу кизга чу Султангире юхь. Цун йиъе сесаг эттача а цIенлургйоацаш бIехкъенна из. Наьсарен районо заведующена а района прокурора а фу хет-теш цох!

Цар фу оал хьожаргда вай.

П. ТЕМУРКАЕВ.

ЛАДУВГIА, ХЬАЖА

28 июнь, 1966 шу.

Радио: 8.25 — Прокофьева произведенеш. 8.45 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 16.00 — Нохч-гIалгIай иллеши ашараши. 16.30 — Советски Iаьдала 50 шу дизарга. Ший турпалаш бицлац Даьханна. (нохчий меттала). 17.15 — Индустриальни Нохч-ГIалгIайче. 19.00 футбольни матчах йола спортивни репортаж.

Телевидени: 18.05 — Школьни вальс. Школьникашта йола передача. 18.35 — Бераштa дола фильм. 19.05 — Телевизионни кердадараш (нохчий меттала). 19.20 — Цхьан цеха гIулакхаш. Репортаж (гIалгIай меттала). 19.30 — Бакъдолчоа тIера хьайца фильм. 19.50 — Бийса сатийна хийла шун, бераш! 20.00 — Телевизионни кердадараш. 20.20 «Тиркаш лачкъаер» яха художественни фильм.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-30-91; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахарец, промышленнии, юртбоахамеи культураи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-30-91; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05230 Заказ № 3335